

Влада Републике Српске

Републичка управа цивилне заштите

Министарство просвјете
и културе Републике Српске

Министарство за научно-
технолошки развој и високо
образовање Републике Српске

ПРИРУЧНИК

за израду Плана заштите и спасавања од
елементарне непогоде и друге несреће
у васпитно-образовним установама
у Републици Српској

Јануар 2026

Садржај

1.	Предговор	4
2.	Законски основ	6
3.	Методолошки основ	7
4.	Процјена ризика	8
4.1.	<i>Увод у процјену ризика</i>	8
4.2.	<i>Фазе ризико-базираног димензионирања</i>	9
4.3.	<i>Идентификација ризика</i>	11
4.3.1.	<i>Подаци о објектима васпитно-образовних институција, инфраструктури, ученицима/дјеци, студентима и запосленом особљу</i>	12
4.3.2.	<i>Подаци од значаја за безбједност ученика/дјеце/студената и запосленог особља</i>	12
4.3.3.	<i>Обученост и оспособљеност</i>	12
4.4.	Анализа ризика	16
4.4.1.	<i>Увод у анализу</i>	16
4.4.2.	<i>Елементи анализе ризика</i>	16
4.4.3.	<i>Услови које треба да испуњава сценариј</i>	17
4.4.4.	<i>Анализа сценарија</i>	18
4.4.4.1.	<i>Структура сценарија</i>	19
4.4.5.	<i>Остали ризици</i>	29
4.5.	Приједлог за ниво мјера и активности	30
4.5.1.	<i>Препоруке за израду приједлога за ниво мјера и активности</i>	30
4.5.2.	<i>Шта се разматра у оквиру приједлога</i>	30
4.6.	Одлука о нивоу мјера и активности	31
5.	План превентивног дјеловања	31
5.1.	<i>Увод</i>	31
5.2.	<i>Израда Плана превентивног дјеловања</i>	32
6.	План приправности	34
6.1.	<i>Увод</i>	34
6.2.	<i>Израда Плана приправности</i>	35
7.	План мобилизације	36
7.1.	<i>Увод</i>	36
7.2.	<i>Израда Плана мобилизације</i>	36
8.	План хитног одговора	38
8.1.	<i>Увод</i>	38
8.2.	<i>Начин израде Плана хитног одговора</i>	39
8.2.1.	<i>Поступак у случају пожара</i>	39
8.2.2.	<i>Поступак у случају земљотреса</i>	40
8.2.3.	<i>Поступак у случају поплаве</i>	42
9.	План евакуације	42
9.1.	<i>Увод</i>	42
9.2.	<i>Поступак у случају евакуације – план напуштања објекта</i>	43
10.	Завршне напомене	45

Преглед табела

Табела 1	Примјер листе репрезентативних ризика на подручју ЈЛС	13
Табела 2	Циљне/ризичне групе	14
Табела 3	Листа опасности	15
Табела 4	Примјер листе репрезентативних ризика за васпитно-образовну установу	15
Табела 5	Структура сценарија	19
Табела 6	Критеријуми за процјену вјероватноће/учесталости	22
Табела 7	Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на живот и здравље људи	23
Табела 8	Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на имовину	23
Табела 9	Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на критичну инфраструктуру	23
Табела 10	Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на животну средину	23
Табела 11	Вредновање прихватљивости ризика	27
Табела 12	Збирни преглед вредновања прихватљивости ризика	28
Табела 13	Збирни преглед оцјене нивоа репрезентативних ризика и оцјене прихватљивости	28
Табела 14	Процјена непоузданости резултата анализе репрезентативних ризика	29
Табела 15	Збирни преглед процјене непоузданости резултата анализе репрезентативних ризика	29
Табела 16	Просјечне вриједности процјене непоузданости резултата анализе репрезентативних ризика	29

Преглед графикана

Графикон 1	Компоненте ризико-базираног димензионирања	9
Графикон 2	Процес управљања ризиком (ISO 31000:2019)	10
Графикон 3	Матрица процјене капацитета	25
Графикон 4	Матрица ризика	25
Графикон 5	Оцјена прихватљивости ризика (ALARP метода)	26

Прилози

Прилог број 1	Терминологија	48
Прилог број 2	Разрађен примјер израчуна нивоа/обима ризика, процјене непоузданости резултата анализе ризика и вредновања ризика	53
Прилог број 3	Преглед измјена докумената Плана заштите и спасавања	58
Прилог број 4	Бројеви телефона хитних служби	58
Прилог број 5	Знакови за узбуњивање	59
Прилог број 6	Образац позива за мобилизацију	60
Прилог број 7	Формат Плана обуке	61
Прилог број 8	Формат Плана позивања – варијанта 1 (мобилна/фиксна мрежа у функцији)	62
Прилог број 9	Формат Плана позивања – варијанта 2 (мобилна/фиксна мрежа нису у функцији)	63

1. Предговор

Васпитно-образовне установе (под тим се подразумевају: установе предшколског, основног и средњег образовања, ђачки домови, студентски центри и високошколске установе) представљају високо ризичне објекте, са бројним факторима рањивости и изложености различитим врстама опасности. У великом броју случајева се ради о објектима старије градње, са дотрајалим електричним, водоводним и другим инсталацијама, без инсталираних ватродојавних система, обиљежених праваца евакуације, са недовољним бројем противпожарних апарата, хидрантском мрежом која се у појединим случајевима нередовно контролише, технички неиспитаним громобранским инсталацијама, што у великој мјери утиче на повећани ниво ризика. Додатни фактор ризика представља недовољна обученост наставног/васпитачког, другог запосленог особља и ученика/дјеце и студената у поступању у случају опасности као и у случају евакуације.

Посебну пажњу треба обратити на чињеницу да се ради о објектима у којима ради и борави, током већег дијела дана, велики број лица, посебно дјеце, међу којима су и дјеца са сметњама у развоју.

Васпитно-образовне установе дијеле ризике са јединицом локалне самоуправе на чијем се подручју налазе. То су прије свега пожари, затим земљотрес, у зависности од нивоа сеизмичког ризика којем је изложено одређено подручје, у значајној мјери поплаве, бујичне поплаве, олујно невријеме, заразне болести и други ризици. Ту су и „остали ризици“, којима се понекад не поклања довољна пажња, као што су необиљежени и необезбијеђени пружни прелази, те остали ризици у саобраћају, опасност од експлозивних средстава заосталих из рата (у даљем тексту: ЕСЗР) на одређеним подручјима, опасност од паса луталица, вршњачко насиље и слично.

Васпитно-образовне установе су блиско ослоњене на хитне, спасилачке као и друге органе и службе јединице локалне самоуправе на чијем се подручју налазе, те њихова сигурност у случају елементарне непогоде и друге несреће у највећој мјери зависи од опремљености, оспособљености и ефикасности ових служби. Успостављен и ефикасан систем заштите и спасавања на подручју јединице локалне самоуправе, са формираним и оспособљеним снагама и субјектима цивилне заштите и развијеним капацитетима од значаја за заштиту и спасавање, урађеном планском документацијом, представља један од битних предуслова за већу безбједност васпитно-образовних установа.

У том смислу, намеће се потреба за редовном и континуираном сарадњом управа васпитно-образовних установа са органима и службама од значаја за заштиту и спасавање јединице локалне самоуправе на чијем се подручју налазе, прије свега са градоначелницима/начелницима, штабовима за ванредне ситуације и службама цивилне заштите, ватрогасно-спасилачким јединицама, Црвеним крстом, полицијом, центрима за социјални рад, здравственим установама и другим субјектима од значаја за заштиту и спасавање. Поменута сарадња неопходна је, прије свега по питању реализације различитих видова обуке и вјежби запосленог особља, ученика/дјеце и студената, израде планских докумената, заједничког дјеловања на провођењу превентивних мјера, мјера приправности, мјера одговора и санације посљедица елементарне непогоде и друге несреће.

Републичка управа цивилне заштите успоставља правни и методолошки оквир за израду докумената Плана заштите и спасавања од елементарне непогоде и друге несреће у Републици Српској (у даљем тексту План).

Приручник за израду Плана заштите и спасавања од елементарне непогоде и друге несреће у васпитно-образовним установама у Републици Српској (у даљем тексту: Приручник), је намијењен

првенствено запосленим у васпитно-образовним установама, да кроз његову практичну примјену омогући стицање основних знања у области смањења ризика од катастрофа (DRR-Disaster risk reduction) и управљања ризицима од катастрофа (DRM-Disaster risk management).

Овај приручник има за циљ да пружи подршку управама васпитно-образовних установа (директор, Школски одбор, ректор, Управни одбор), у изради Плана, као и да олакша утврђивање приоритета и примјену мјера предвиђених тим Планом. Такође, циљ Приручника је да приближи и прилагоди васпитно-образовним установама поједине одредбе и методолошка рјешења Уредбе о садржају и начину израде Плана заштите и спасавања од елементарне непогоде и друге несреће („Службени гласник Републике Српске“, број 101/21 и 37/25), (у даљем тексту Уредба).

На Приручник су, у писаној форми, сагласност доставили Министарство просвјете и културе Републике Српске и Министарство за научно-технолошки развој и високо образовање Републике Српске.

Аутори:

Драган Штарк, и

Жељана Јовић.

Републичка управа цивилне заштите Републике Српске

2. Законски основ

Закон о заштити и спасавању у ванредним ситуацијама („Службени гласник Републике Српске“, број 121/12, 46/17 и 111/21), у члану 23. став 3. прописао је да су организације које спроводе образовне, друштвене, медицинске и друге активности које подразумијевају заштиту или бригу о већем броју грађана обавезне да израде Процјену угрожености од елементарне непогоде и друге несреће, и остале документе Плана.

Чланом 147. Закона утврђено је да План садржи:

- а) Процјену угрожености од елементарне непогоде и друге несреће,
- б) Планирање превентивног дјеловања,
- в) Планирање приправности,
- г) Планирање мобилизације, и
- д) Планирање хитног поступања.

Правилником о обучавању лица у предшколским установама, као и у оквиру основног и средњег образовања о опасностима и заштити од елементарне непогоде и друге несреће („Службени гласник Републике Српске“, број 74/14), у члану 2. став 2. прописано је да *„безбједност ученика, наставника, стручних сарадника и осталих запослених у оквиру основног и средњег образовања обезбјеђује се правовременом идентификацијом безбједносних ризика, адекватном превенцијом и предвиђањем начина реаговања, те оспособљавањем ученика, наставника, стручних сарадника и осталих запослених за адекватно реаговање у таквим приликама“*.

Уредбом је разрађен методолошки приступ и начин израде докумената Плана, који је обавезујући за све носиоце планирања у области заштите и спасавања.

Плански документи васпитно-образовне установе требају бити усклађени са Уредбом и плановима јединице локалне самоуправе на чијем се подручју васпитно-образовна установа налази.

У овај Приручник су уграђена одређена унапређења и дорада неких рјешења која тренутно садржи Уредба. Унапређење постојећих методолошких рјешења у домену анализе и оцјене ризика и прихватање UNISDR терминологије, представљају неке од основних одређења приликом израде овог приручника. Методолошка унапређења и терминологија садржана у овом документу представљају конкретизацију визије даљег развоја методолошког приступа у изради докумената Плана, а у сваком случају обезбјеђују усклађеност са сљедећим документима:

- Радни документ особља ЕУ Комисије „Процјена ризика и мапирање – смјернице за управљање катастрофама“, 21.12. 2010. SEC 2010, 1626. коначна верзија;
- ISO 31000 – Управљање ризиком-Смјернице, 2019;
- ISO 31010 – Управљање ризиком – Технике оцјењивања ризика, 2020;
- UNISDR терминологија за смањење ризика од катастрофа 2009;
- Сендаи оквир за смањење ризика од катастрофа 2015-2030.

У складу с наведеним, користиће се сљедећи називи планских докумената:

- умјесто „Процјена угрожености од елементарне непогоде и друге несреће“, користиће се назив „Процјена ризика од катастрофа“ (у даљем тексту: Процјена ризика);
- за План превентивног дјеловања, План приправности и План мобилизације остаће исти назив;
- умјесто „План хитног поступања“, користиће се назив „План хитног одговора“.

3. Методолошки основ

Методолошки приступ који се примјењује приликом израде планских докумената у области заштите и спасавања у Републици Српској је „ризико-базирано димензионирање“. У најширем смислу, ризико-базирано димензионирање представља „прилагођавање“ планских докумената, прописа и друге документације, превентивних и интервентних капацитета идентификованим ризицима.

Ова методологија треба да помогне органима управе, запосленима у васпитно-образовним установама да изврше идентификацију и анализу ризика, процијене њихов негативан утицај на објекте у којима се одвија васпитно-образовни процес, његово окружење, ученике/дјецу и студенте, имовину, инфраструктуру и сам васпитно-образовни процес, да идентификују факторе рањивости и изложеност, превентивне и интервентне капацитете од значаја за заштиту и спасавање којима располаже јединица локалне самоуправе и васпитно-образовна установа, те да на основу наведеног изврше процјену нивоа репрезентативних ризика, вредновање ризика у скали прихватљив – неприхватљив ризик и сачине приједлог мјера и активности за смањење ризика од катастрофа.

Процјена ризика треба садржавати довољно информативних и аналитичких података, прије свега за доношење адекватних одлука у циљу смањења нивоа ризика, као и за израду осталих докумената Плана.

Основна сврха израде осталих докумената Плана јесте да пружи потребне информације, препоруке и упутства о начину поступања у случају опасности идентификованих у Процјени ризика, као и мјера, активности и поступака по питању превентивног дјеловања, приправности, мобилизације и хитног одговора. План треба садржавати јасна и недвосмислена упутства и препоруке о мјерама које је неопходно предузети краткорочно и дугорочно, у циљу смањења нивоа ризика.

У најширем смислу, овај приручник има за циљ и да укаже на значај планирања као континуираног, а никако једнократног процеса. Планирање је, можда, мањим дијелом и „маштање“, а у највећој могућој мјери представља конкретизацију чињеница, околности и проблема. У основи сваке ванредне ситуације су непредвидивост и неизвјесност – не знамо шта ће се заиста догодити. Различити ризици подразумијевају и различите неизвјесности. Један од основних задатака планирања јесте да се неизвјесност и непредвидивост сведу на најмању могућу мјеру.

Као такво, планирање представља основну функцију руковођења, јер треба да помогне у доношењу најбољих одлука када је то потребно. Основни циљ планирања јесте да помогне систему да идентификује ризик, предвиди шта се може догодити, припреми се на то шта се може догодити, одговори на опасност, да се опорави од тога што се догодило, те да на крају анализира све претходно, као и да ревидира све што процијени да је потребно ревидирати, а то су плански документи, прописи, капацитети, обука, спасилачка средства, опрема итд.

4. Процјена ризика

4.1. Увод у процјену ризика

Када се врши анализа ризика, неопходно је сагледати факторе ризика, дакле шири контекст ризика, као и међусобни однос ризика и савременог друштва. Савремено друштво је сложено, повезано мрежом унутрашњих и спољних веза и интереса, који такође могу да представљају фактор супротстављених интереса, динамично је – брзо се развија и са великим утицајем човјека. Свему томе може се додати и фактор неизвјесности и непредвидивости, односно никада нам није до краја познато шта ће се заиста догодити, пошто се ризици често развијају на непредвидив начин.

Сврха Процјене ризика је идентификација и анализа репрезентативних ризика, процјена њиховог негативног утицаја на објекте у којима се реализује васпитно-образовни процес, њихово окружење, ученике/дјецу и студенте, запослене у васпитно-образовној установи, имовину, инфраструктуру и сам васпитно-образовни процес, идентификација фактора рањивости и изложености, процјена стања превентивних и интервентних капацитета од значаја за цивилну заштиту и заштиту и спасавање којима располажу јединица локалне самоуправе и васпитно-образовна установа, процјена нивоа/обима репрезентативних ризика, те вредновање ризика у скали прихватљив – неприхватљив ризик, дефинисање приоритета за дјеловање и израда приједлога мјера и активности за смањење ризика од катастрофа.

Процјеном ризика постижу се сљедећи циљеви:

- 1) врши се идентификација и анализа репрезентативних ризика,
- 2) утврђују се приоритети за дјеловање у будућности,
- 3) утврђују се релевантне чињенице које утичу на спречавање, смањење и отклањање посљедица елементарне непогоде и друге несреће по циљне – ризичне групе,
- 4) дефинишу се приједлози за смањење ризика – поступање са ризиком,
- 5) врши се прилагођавање, односно димензионирање свега што има утицај на ниво процијењених ризика.

Прије почетка израде Процјене ризика носилац израде:

1. Идентификује релевантне стране – партнере у заједничком раду;
2. Утврђује који су му подаци потребни и гдје се они налазе;
3. Утврђује контекст, односно подручје примјене.

Контекст је окружење у којем носилац планирања тежи да дефинише и оствари своје циљеве. Контекст процеса управљања ризиком треба да се успостави из разумијевања спољног и унутрашњег окружења у којем носилац планирања ради, и треба да одражава специфично окружење активности на коју процес управљања ризиком треба да се примјени.

Контекст може бити:

- а) **унутрашњи контекст** – визија, мисија, основне вриједности, циљеви, модел организовања, утврђене политике и друго;
- б) **спољашњи контекст** – друштвене, културолошке, политичке, правне, регулаторне, финансијске, економске, технолошке факторе, факторе окружења, уговорне и друге односе са заинтересованим странама и друго.

4.2. Фазе ризико-базираног димензионирања

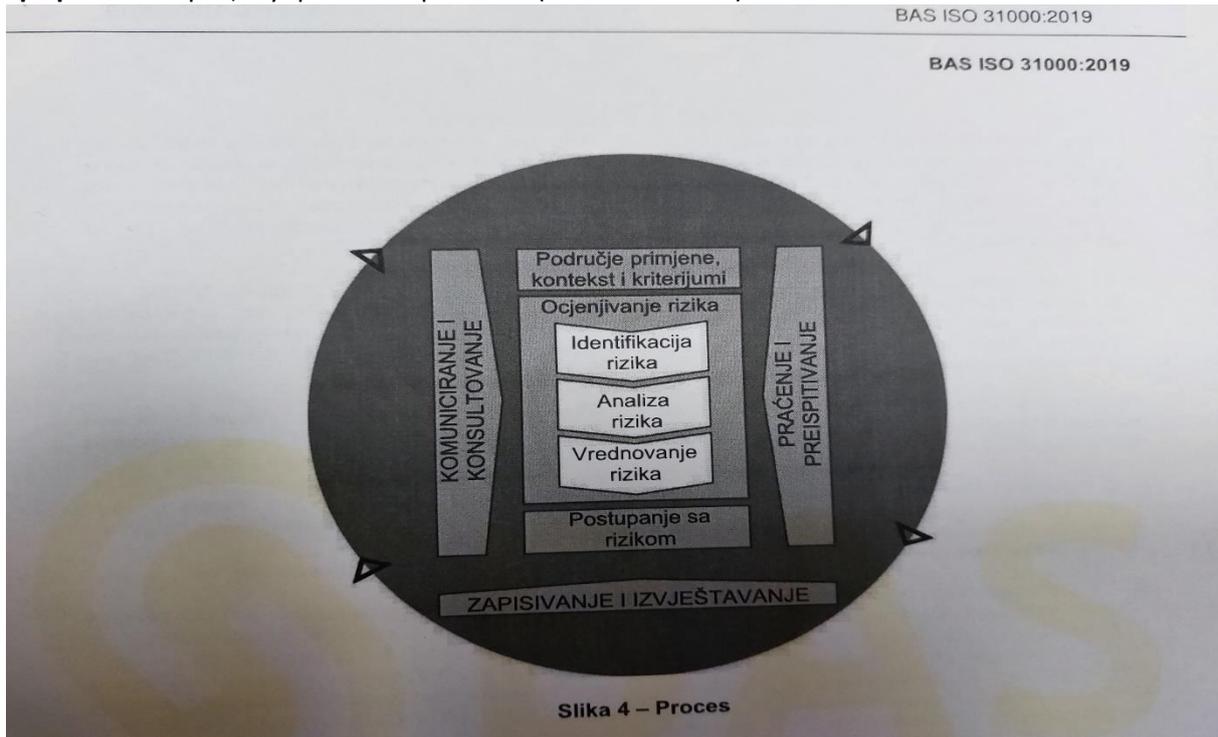
Ризико-базирано димензионирање подразумијева да процјена ризика обухвата пет повезаних и међусобно условљених фаза или, боље речено, компоненти, представљених кружним процесом који се непрекидно понавља (Графикон 1):

1. **Идентификација ризика** – процес проналажења, препознавања и описивања ризика - уводни корак у анализу ризика.
2. **Анализа ризика** – процес разумијевања природе ризика и утврђивања нивоа/обима ризика.
Вредновање ризика је процес упоређивања резултата анализе ризика са критеријумима ризика, како би се оцијенило да ли се ризик, односно процијењени ниво ризика може толерисати.
3. **Приједлог за ниво мјера и активности** – након завршене анализе ризика, сачињава се приједлог мјера за смањење нивоа ризика, прије свега оних који су приликом вредновања ризика оцијењени као неприхватљиви.
4. **Доношење одлуке по приједлогу за ниво мјера и активности** – доноси је директор/ректор васпитно образовне установе, након усаглашавања са Школским одбором/Управним одбором.
5. **Провођење одлуке** – процес реализације мјера и активности утврђених одлуком, стална провјера предложених рјешења у пракси и њихова ревизија.

Графикон 1: Компоненте ризико-базираног димензионирања

Графикон 2: Процес управљања ризиком (ISO 31000:2019)

Процјену ризика као и остале документе Плана израђује радна група коју именује директор/ректор. Именовање чланова радне групе заснива се на процјени потреба и дефинисању релевантних субјеката – партнера у заједничком раду, унутар и изван васпитно-образовне установе. За рад у радној групи именују се координатори за одређени ризик из реда наставног/васпитачког и другог запосленог особља, а у координацији са начелником/градоначелником јединице локалне самоуправе на чијем се подручју налази васпитно-образовна установа, радној групи се додјељују придружени чланови – координатори из службе од значаја за заштиту и спасавање, и то, представник службе цивилне заштите, представник ватрогасно-спасилачке јединице, полиције, надлежне здравствене установе, Црвеног крста, Центра за социјални рад и других, по потреби.

Предсједавајући радне групе је лице које именује директор/ректор васпитно-образовне установе.

Рјешењем о именовању чланова радне групе – координатора, директор/ректор дефинише начин рада, динамику, рокове и друга питања, а читав процес прати Школски одбор/Управни одбор.

Полазну основу за одређивање чланова радне групе – координатора за одређену врсту ризика, односно више ризика представља Процјена ризика јединице локалне самоуправе на чијем се подручју васпитно-образовна установа налази, ризици и опасности којима је васпитно-образовна установа била изложена у прошлости, фактори рањивости и изложеност, прелиминарна процјена онога што би се могло догодити у будућности и остало што се може цијенити као релевантно.

Уколико васпитно-образовна установа и јединица локалне самоуправе не располажу стручним особљем, односно ресором за одређену врсту ризика, директор/ректор одређује

члана радне групе да у координацији са надлежним републичким органом и институцијом обезбиједи податке за идентификацију и анализу тог репрезентативног ризика.

Обавеза је надлежних органа и служби јединице локалне самоуправе, односно надлежног органа и институције подручног или републичког нивоа, да на захтјев радне групе васпитно-образовне установе сарађује са истом, пружи јој стручну помоћ, достави тражене податке и информације неопходне за њен рад.

Задатак члана радне групе – координатора за одређени ризик јесте да:

- дефинише податке који су му потребни и идентификује гдје се они налазе;
- дефинише кључне партнере;
- изради сценарије за репрезентативни ризик који му је додијељен и матрицу ризика у складу са утврђеним критеријумима;
- изради карту ризика и мапу опасности;
- у оквиру радне групе учествује у вредновању – оцјени толеранције ризика;
- припреми приједлог за ниво мјера и активности од значаја за смањење нивоа ризика;
- се придржава утврђених рокова и извјештава предсједавајућег радне групе о динамици реализације додијељених задатака;
- све документе израђује у складу са Уредбом, у консултацији и координацији са предсједавајућим радне групе и кључним партнерима, те да по завршеном послу документе достави предсједавајућем радне групе на сагласност и обједињавање;
- континуирано прати и преиспитује чињенице и околности које се могу довести у контекст репрезентативног ризика који му је додијељен, те да их у комуникацији и координацији са предсједавајућим радне групе и кључним партнерима уграђује у План и
- обавља и друге задатке прописане Уредбом.

Након што координатори реализују наведене задатке, предсједавајући радне групе доставља припремљени и обједињени материјал директору/ректору васпитно-образовне установе.

4.3. Идентификација ризика

Идентификација ризика је процес проналажења, препознавања и описивања ризика.

Идентификују се ризици од опасности:

- које су се догађале у прошлости;
- које се нису догодиле, иако су за то постојале повољне околности;
- ризици у настајању.

Да би идентификација ризика била валидна, овај процес је потребно разграничити у неколико међусобно зависних корака.

У првом кораку се дефинишу општи подаци о васпитно-образовној установи, пошто су од посебног значаја за даљу анализу. Одређени дио општих података је подложен промјени, па је ту околност потребно узети у обзир приликом ажурирања планских докумената, понављања процеса идентификације и анализе ризика (посебно обратити пажњу на факторе рањивости и капацитете), зависно од обима и врсте промјена у оквиру општих података. Општи подаци ће помоћи у идентификацији онога што је вриједно и важно заштитити као и у идентификацији рањивих тачака. **Општи подаци се ажурирају најмање једном годишње.**

Процес идентификације ризика је сталан и непрекидно се понавља због промјенљивости ризика и фактора који га одређују у простору и времену.

4.3.1. Подаци о објектима васпитно-образовних институција, инфраструктури, ученицима/дјеци/студентима и запосленом особљу

- ужа локација објекта васпитно-образовне установе;
- година изградње;
- начин градње – зидани објекат, блокови и слично, кров, број спратова;
- посједује ли васпитно-образовна установа употребну дозволу;
- стање електричних инсталација, табле са осигурачима, гдје се налазе склопке за искључење електричне енергије за сваку етажу, укључујући и централну склопку;
- функционисање телекомуникација;
- стање водоводне мреже, тоалета, на коју водоводну мрежу је објекат прикључен, да ли се вода хлорише и да ли се редовно контролише њена исправност;
- врста гријања, стање котловнице;
- опште стање објекта, столарија, шта је и које године реновирано од године изградње;
- број учионица, радних соба, остале службене просторије, тоалети;
- број улаза у васпитно-образовну установу, да ли су сви у функцији, стање физкултурне сале, двориште и ограда око васпитно-образовне установе;
- број наставника/васпитача и укупан број запосленог особља;
- укупан број ученика/дјеце и студената, број ученика/дјеце са сметњама у развоју и да ли су они интегрисани са осталим ученицима/дјецом или се са њима ради посебно;
- колико смјена и радно вријеме васпитно-образовне установе.

4.3.2. Подаци од значаја за безбједност ученика/дјеце/студената и запосленог особља

- да ли је инсталиран видео-надзор, шта покрива и ко има увид;
- да ли су обиљежени правци за евакуацију, да ли је њихов шематски приказ истакнут на видним мјестима, да ли су проходни;
- да ли је инсталиран разглас и гдје је разведен;
- имају ли васпитно-образовне установе ноћног чувара, други вид обезбјеђења и да ли у њима неко борави у ванрадно вријеме;
- да ли је инсталирана хидрантска мрежа, да ли су постављени приручни противпожарни апарати и да ли овлаштено правно лице редовно контролише њихову исправност;
- да ли је инсталирана громобранска инсталација и да ли је испитана њена функционалност;
- да ли је прилаз васпитно-образовној установи одговарајући, имају ли ученици/дјеца организован превоз до васпитно-образовне установе и назад, налази ли се васпитно-образовна установа непосредно поред саобраћајнице која може представљати фактор ризика за ученике/дјецу и запослено особље;
- да ли се врши редовна годишња анализа стања безбједности у васпитно-образовној установи.

4.3.3. Обученост и оспособљеност

- који вид сарадње је остварен са службама од значаја за заштиту и спасавање јединице локалне самоуправе на чијем се подручју васпитно-образовна установа налази (служба цивилне заштите јединице локалне самоуправе, ватрогасно-спасилачка јединица, Црвени крст, здравствене установе, полиција, Центар за социјални рад и друге), - у обзир узети повратни период од три године;
- да ли је у васпитно-образовној установи реализована обука запосленог особља и ученика/дјеце и студената о некој од тема од значаја за цивилну заштиту, - у обзир узети повратни период од три године;
- да ли је урађен план евакуације, да ли је изведена вјежба евакуације и када;
- да ли је запослено особље обучено у руковању приручним апаратима за гашење пожара, када је посљедњи пут реализована ова врста обуке;

- да ли су ученици/дјеца и студенти и запослено особље упознати са поступцима у случају одређених врста опасности (пожар, земљотрес, олујно невријеме, поплава и друго).

У обзир се обавезно требају узети и **карактеристике и утицај непосредног окружења**:

- основне карактеристике окружења у односу на објекте чије се посљедице елементарне непогоде и друге несреће могу пренијети на објекте и просторе васпитно-образовне установе;
- насељеност окружења, густина насељености, рањиви објекти у непосредном окружењу објекта васпитно-образовне установе;
- прилазни путеви.

У фази идентификације ризика, обавезно се узимају у обзир репрезентативни и други ризици идентификовани у Процјени ризика јединице локалне самоуправе на чијем се подручју васпитно-образовна установа налази, резултати анализе ризика, подручје утицаја ризика, мапе опасности, као и други подаци од значаја, што представља **други корак**. При томе, посебну пажњу треба обратити на сљедеће:

- идентификовани ризик никада није раван нули, ризици нису непромјенљива категорија, већ се мијењају током времена и у простору, могу настати нови, али и нестати постојећи ризици;
- могуће је да репрезентативни ризици идентификовани у Процјени ризика јединице локалне самоуправе на чијем се подручју васпитно-образовна установа налази, својим негативним утицајем „покривају“ и подручје на којем се налази васпитно-образовна установа. Исто тако је могуће и да имају уже подручје утицаја, које не обухвата подручје на којем се налази васпитно-образовна установа;
- иако се у фази идентификације ризика „све“ узима у обзир, све ипак није могуће узети у процес анализе ризика. Радна група треба да изврши процјену и оних опасности које нису разматране у Процјени ризика јединице локалне самоуправе. Можда су неке, без разлога заснованих на чињеницама, изостављене. Фактор који се без изузетка мора узети у обзир је да васпитно-образовна установа представља, по својој природи, фактор високог ризика и мјесто на којем ради и борави велики број људи, највећим дијелом дјеца. Из наведених околности произилазе различите врсте опасности, које можда и нису биле репрезентативне у случају јединице локалне самоуправе. Због тога, пожар у објекту васпитно-образовне установе подразумеје већи ниво ризика, без обзира да ли се догодио у прошлости;
- ризици у настајању – опажамо појаве које иначе познајемо, али се дешавају чешће, са већим интензитетом и посљедицама – најчешће се доводе у везу са климатским промјенама и факторима развоја;
- непознати ризици – дешавања у прошлости нису указивала на њихове „домете“ и посљедице, објашњења и чињенице могући су тек након дешавања.

Листа репрезентативних ризика идентификованих за подручје јединице локалне самоуправе на чијем се подручју васпитно-образовна установа налази, са процијењеним нивоом ризика, преузима се из Процјене ризика јединице локалне самоуправе.

Табела 1: Примјер листе репрезентативних ризика на подручју ЈЛС

Редни број	Репрезентативни ризик	Процијењени ниво ризика (просјечни процијењени ниво утицаја на подручје града/општине)
1.	Пожари	Висок ризик
2.	Поплаве	Врло висок ризик
3.	Земљотреси	Низак ризик

Идентификација ризика подразумијева довођење у међусобну везу опасности/хазарда, односно њиховог негативног утицаја на циљне/ризичне групе на основу података из прошлости – историјске слике ризика, базе података, извјештаја спасилачких и хитних служби (врста, обим, посљедице, вријеме, мјесто и друго од значаја), статистичких података, повезаност са другим опасностима, учесталост итд. У обзир се узимају све опасности, опасне појаве и догађаји, чак и они мањег значаја, обима и утицаја, као и опасности које се у прошлости нису догодиле, мада су за то постојали или и даље постоје повољни услови или чињенично засноване претпоставке.

Ово представља **трећи корак**. Од кључног је значаја за радну групу да препозна гдје се ови подаци налазе, пошто та околност обично идентификује релевантне стране – партнере који учествују у идентификацији и анализи ризика.

Израдом листе циљних/ризичних група и листе опасности, опасних догађаја и појава, њиховим довођењем у међусобну везу, комплетира се слика, прије свега, могућих ризика и ствара добра основа за даљњу анализу.

опасност/хазард

шта је вриједно и важно заштитити - **циљне/ризичне групе**

Табела 2: Циљне/ризичне групе

Циљне/ризичне групе, узете као широке категорије	Циљне/ризичне групе рашчлањене на поткатегије
ЉУДИ	Наставно/васпитачко особље, остало запослено особље, ученици/дјеца, студенти, као и ученици/дјеца и студенти са сметњама у развоју, особе са инвалидитетом, хронични болесници...
ИМОВИНА	Објекат васпитно-образовне установе, намјештај, техничка средства, опрема, педагошка документација, евиденције, јавне исправе, учионице, зборница, радне собе, тоалети, котловница, лабораториј, игралиште, школска ограда...
ИНФРАСТРУКТУРА	Телекомуникације, електроинсталације, водоводна мрежа и инсталације, путна инфраструктура, громобранска инсталација, хидрантска мрежа...
ЖИВОТНА СРЕДИНА	Непосредно окружење објекта васпитно-образовне установе, могући утицај посљедица опасности на подручје око објекта васпитно-образовне установе (вода, земљиште, ваздух, биљни и животињски свијет...)

Табела 3: Листа опасности

Опасност – основна група	Подгрупе
Пожар у објекту васпитно-образовне установе	<ul style="list-style-type: none"> - угашен прије доласка ватрогасаца, - пожар на димњаку, - пожар на димњаку, захваћен и кров, - пожар у једној просторији, пожар у неколико просторија, - пожар у котловници, - блокирано неколико лица, задимљеност, - евакуација ...

Пошто широка листа идентификованих опасности није погодна за даљу анализу, њу је потребно „сузити“, свести на репрезентативне ризике, односно ризике за које радна група процијени да имају или могу имати значајан негативан утицај на циљне/ризичне групе, а могуће је направити и листу „осталих ризика“. Такозвани остали ризици, у смислу овог приручника, представљају ризике за које се процијени да није потребно провести прописану анализу, односно да не испуњавају прописане услове да би били узети у анализу али их је потребно идентификовати, утврдити њихов потенцијални утицај на циљне/ризичне групе и дефинисати мјере за ублажавање ризика или његово елиминисање.

У остале ризике најчешће сврставамо необиљежене/необезбијеђене пружне прелазе, непосредну близину саобраћајница, псе луталице, вршњачко насиље и слично.

Табела 4: Примјер листе репрезентативних ризика за васпитно-образовну установу

Р/Б	Репрезентативни ризик	Посљедице
1.	Пожар на објекту	Опасност по живот и здравље ученика/дјеце и студената, запослених лица, паника, оштећење објекта, инфраструктуре и имовине васпитно-образовне установе, блокирање путева за евакуацију, прекид васпитно/образовног процеса
2.	Земљотрес	Опасност по живот и здравље ученика/дјеце и студената, запослених лица, паника, могућност настанка пожара, рушење објекта или његово оштећење, закрчење путева за евакуацију, посљедице по инфраструктуру и имовину васпитно-образовне установе, прекид васпитно/образовног процеса
3.	Поплава	Опасност по имовину васпитно-образовне установе, плављење дворишта, игралишта, приземља, прекид путних комуникација, прекид васпитно/образовног процеса
4.	Олујни вјетар, екстремне температуре, удар грома, град, сњежне падавине	Опасност по објекат, електричну и комуникациону инфраструктуру, могућност пожара усљед неисправне громобранске инсталације, оштећење вањске столарије
5.	Заразне болести	Опасност по здравље, прекид васпитно/образовног процеса
6.	ЕСЗР	Тјелесне повреде, губитак живота

Овако представљена листа репрезентативних ризика представља основу за сљедећу фазу – анализу ризика.

Идентификација ризика је трајан процес јер увијек може доћи до појаве нових и/или нестанка постојећих ризика, услед различитих околности. Важно је стално пратити промјене и благовремено их уграђивати у планска документа.

4.4. Анализа ризика

4.4.1. Увод у анализу

Процјена ризика је укупан процес идентификације, анализе и вредновања ризика.

Анализа ризика је процес разумијевања природе ризика и утврђивања његовог нивоа, путем анализе фактора ризика.

Вредновање ризика, као посљедњи корак у анализи ризика представља процес поређења резултата анализе ризика са критеријумима ризика, како би се утврдило да ли се ризик и/или његов ниво може толерисати.

Ризик је комбинација вјероватноће неког догађаја и његових негативних посљедица.

Вјероватноћа се у овом смислу може посматрати као могућност да ће се нешто догодити. Када о одређеним опасностима постоје релевантнији подаци које нуди историјска слика ризика, процјена вјероватноће неког догађаја или опасности треба да буде заснована и на учесталости, односно броју догађаја у јединици времена.

$$\text{Ризик} = \text{вјероватноћа} \times \text{посљедице}$$

Дефиниција одражава традиционални универзални усвојени стандард и поглед на ризик – идеалан алат за израду планова приправности и одговора на катастрофе. Међутим, да би разумјели шири контекст ризика, потребно је у обзир узети све **факторе/елементе ризика**, и то:

- опасност;
- вјероватноћа/учесталост;
- рањивост;
- изложеност;
- капацитет;
- посљедице.

4.4.2. Елементи анализе ризика:

1) **Анализа опасности**, која укључује:

- **географски утицај** – опис специфичности утицаја микролокације на којој се налази објекат васпитно-образовне установе, специфичност простора, са аспекта врсте ризика;
- **временски утицај** – вријеме као климатски и метеоролошки фактор, и вријеме у смислу утврђивања учесталости догађаја и његовог трајања;
- **димензионирање интензитета**, обим утицаја на циљне/ризичне групе;
- **вјероватноћа** – могућност или шанса да се нешто може догодити.

2) **Анализа осјетљивости**, која укључује сљедеће:

- **анализу изложености** – на примјер, уколико се објект ванпитно-образовне установе налази у зони поплавног или сеизмичког ризика, у непосредној близини необезбијеђене путне или жељезничке комуникације и слично;
- **анализу рањивости** – бројни су фактори рањивости. Углавном се дијеле на социјалне/друштвене, економске, еколошке и физичке (ови су везани за карактеристике објекта, начин градње). Фактори рањивости у ванпитно-образовној установи могу се односити на старост објекта, неадекватан начин градње, старе инсталације, неисправну котловницу, необиљежене правце евакуације, стање по питању противпожарних апарата, недовољну обученост, изостанак сарадње са релевантним службама и слично;
- **процјену могућег утицаја – посљедица**, на основу посљедица се доносе одлуке;
- **анализу капацитета**, превентивних и интервентних, ванпитно-образовне установе и јединице локалне самоуправе на чијој се територији ванпитно-образовна установа налази.

Анализа ризика обухвата **анализу сценарија** и **анализу капацитета**. Анализа сценарија представља утврђивање нивоа ризика на одређеном подручју путем анализе фактора/елемената ризика. Анализа капацитета обухвата анализу превентивних и интервентних капацитета, и обавезно укључује, поред капацитета којима располаже ванпитно-образовна установа и капацитете јединице локалне самоуправе на чијем се подручју ванпитно-образовна установа налази.

Анализом посебно треба обухватити факторе рањивости и изложеност, као одређујуће факторе за оцјену нивоа ризика. Рањивост у овом смислу подразумијева идентификацију карактеристика и околности **а) ванпитно-образовне установе као заједнице** и **б) ванпитно-образовне установе као имовине**, које их чине подложним штетним утицајима опасности, док се изложеност разматра у смислу да се идентификују људи, имовина или други елементи присутни у зони опасности, а који могу бити предмет потенцијалних губитака.

4.4.3. *Услови које треба да испуњава сценариј*

- треба бити вјероватан, што је могуће више заснован на чињеницама, а у што мањој мјери на субјективним претпоставкама;
- треба описивати посљедице догађаја унутар појединог репрезентативног ризика које имају негативан утицај најмање на три циљне/ризичне групе;
- треба узети у обзир факторе рањивости и изложеност;
- треба бити израђен у складу са прописаном структуром која се налази у Прилогу 5. Уредбе;
- треба бити разрађен у вријеме и у условима који што више одговарају реалној ситуацији;
- опис детаља треба бити такав да омогући доношење одлука и ефикасно спровођење мјера за смањење репрезентативних ризика – избјећи исувише детаљан сценариј;
- узети у обзир постојећи правни оквир;
- узети у обзир природне аспекте и утицај;
- узети у обзир стање капацитета.

Уколико се приликом идентификације ризика утврди да сценариј **не испуњава све** наведене услове, тај ризик не може бити предмет анализе. Сценариј може бити опис догађаја који се са одређеном вјероватноћом може догодити сада, опис догађаја којем претходе одређене промјене или најаве и када се, уз одређену вјероватноћу може догодити у дужем периоду.

Основни критеријуми за одабир сценарија су његова вјероватноћа/учесталост и ниво посљедица.

4.4.4. *Анализа сценарија*

Анализа сценарија представља прихватљив опис једног или више повезаних догађаја за сваки репрезентативни ризик, догађаја за које је процијењено да имају или могу имати значајан негативан утицај на циљне/ризичне групе.

Догађај могу да чине једна или више појава и може да има неколико узрока и неколико посљедица. Догађај може да буде нешто што се очекује, а није се догодило или нешто што се не очекује, а догодило се. Догађај може да буде извор ризика.

Извор ризика је елемент који самостално или у комбинацији са другим елементима има потенцијал да доведе до ризика.

Један сценариј може да третира само један репрезентативни ризик.

За један репрезентативни ризик може бити урађено неколико сценарија.

Сваки сценариј мора узети у обзир да постоје опасности и ризичне ситуације у којима једна опасност може бити окидач за другу или више њих (такозвани ланац догађаја, домино ефекат или мулти-ризик), било да се догађају истовремено или једна за другом. На примјер, поплава као иницијална опасност може узроковати загађење воде за пиће, изливање опасних материја, појаву заразних болести, активирати клизишта и слично. Процјена посљедица у том случају треба размотрити кумулативни учинак свих описаних догађаја у оквиру описа једног репрезентативног сценарија, било да се дешавају истовремено или један за другим.

Пожар на објекту васпитно-образовне установе може избити усљед различитих узрока, као што су неисправне електричне инсталације, решо у кухињи, квар у котловници, удар грома, неадекватно складиштење опасних материја, узроци везани за рад у лабораторији или техничкој радионици, намјера итд. Може избити на више различитих локација и ризичних тачака у објекту васпитно-образовне установе, у радно или ванрадно вријеме и тако даље, што потенцијално условљава неограничен број описа развоја опасности, односно сценарија.

Због ове сложености, која онемогућава релевантну анализу ризика, у практичном смислу примјењује се свођење мноштва могућности на ограничен избор могућих догађаја. Сценариј је описивање развоја једног ризика путем описа једне или више повезаних опасности, опасних догађаја или појава који имају значајан потенцијал негативног утицаја на циљне/ризичне групе и који су изабрани ради детаљније процјене одређене врсте ризика коју представљају.

У том смислу, умјесто да се наводе описи мноштва сценарија усљед неограничености идентификованих опасности, као у случају напријед наведеног примјера пожара, сценариј се своди на опис једног репрезентативног ризика, у оквиру којег ће бити израђени сценарији са описом **највјероватнијег нежељеног догађаја и догађаја са најтежим могућим посљедицама**.

Један сценариј може укључивати опис више различитих, а међусобно повезаних догађаја или појава.

Сценариј представља прихватљив опис начина на који се опасност може развити. Израда сценарија се углавном заснива на искуству из прошлости, с тим да треба узети у обзир и догађаје који се до сада нису догодили, иако су за то постојале повољне околности. Сценарији требају бити засновани на кохерентном и конзистентном скупу претпоставки, те као и свако субјективно поједностављивање стварности, сценарији укључују и субјективне претпоставке.

Дакле, у оквиру анализе једног репрезентативног ризика, обавезно се израђују двије врсте сценарија:

а) **сценариј за опис највјероватнијег нежељеног догађаја**, то су догађаји који се јављају редовно или учестало и за које се поуздано зна да им је вјероватноћа просјечна, висока и врло висока (видјети критеријуме за вјероватноћу/учесталост у матрици), попут бујичних и других поплава, клизишта, пожара отвореног простора, олујног невремена, сезонских заразних болести и слично;

б) **сценариј за опис догађаја са најтежим могућим посљедицама**, а то су догађаји који се јављају са најмањом вјероватноћом и за које се поуздано зна да им је вјероватноћа ниска и врло ниска (видјети критеријуме за вјероватноћу/учесталост у матрици), попут поплава из децембра 2010. и маја 2014. године, сњежних падавина из 2012. године, бањалучког земљотреса из 1969. године и сличних догађаја.

4.4.4.1. Структура сценарија

Један сценариј третира један репрезентативни ризик. У сценарију се описује једна или више опасности, опасних догађаја или појава који су узрочно-посљедичном везом међусобно повезани и представљају вјероватан слијед догађаја у вези с предметним ризиком. Анализа једног репрезентативног ризика садржи **а) опис највјероватнијег нежељеног догађаја и б) опис догађаја са најтежим могућим посљедицама**. Догађаји, негативан утицај и посљедице опасности узимају се у обзир само уколико имају непосредан или посредан утицај на објекат васпитно-образовне установе и његово окружење, имовину и инфраструктуру, наставно/васпитачко и друго запослено особље, ученике/дјецу и студенте, неометано одвијање васпитно-образовног процеса, долазак и повратак из васпитно-образовне установе и друго што носилац израде сценарија процијени за релевантно.

У наведеном примјеру структуре сценарија, више врста ризика наведено је само у сврху појашњења израде сценарија.

Табела 5: Структура сценарија

Број и назив сценарија
Сценарио број 1: Пожар у објекту васпитно-образовне установе Сценарио број 2: Плављење подрумских просторија и приземља усљед изливања рјечице...
Врста репрезентативног ризика
Ризик од пожара, Ризик од земљотреса, Ризик од поплава, Ризик од заразних болести ...
Координатор за ризик – носилац израде сценарија
Уписати име и презиме координатора именованог за одређену врсту ризика
Увод у сценариј
Навести опште информације које су релевантне за репрезентативни ризик, односно опасност која је у опису сценарија: <ul style="list-style-type: none"> - хидрографска слика подручја на којем се налази објекат васпитно-образовне установе, географске карактеристике, климатски и метеоролошки фактори, подаци о саобраћајној и другој инфраструктури, хигијенско-епидемиолошке карактеристике ширег подручја, водоснабдијевање, стање и контрола воде за пиће... - опште информације о ризику, кратак осврт на факторе/елементе ризика, односно

<p>карактеристике опасности које разрађује сценариј: како се испољава, најчешћи узроци (изливање водотока усљед обилних падавина – навести водотоке који су у прошлости имали негативан утицај на објекат васпитно-образовне установе и подручје у његовој околини, отежан долазак и повратак из васпитно-образовне установе усљед обилних сњежних падавина, најчешћи узроци пожара у објектима – неисправне електричне инсталације, неадекватно коришћење кухињских апарата, неадекватно складиштење запаљивих и опасних материја, неисправна котловница, неадекватан рад у техничким радионицама и лабораторијима, зона и степен сеизмичког ризика којем припада подручје на којем се налази објекат, заразне болести и епидемије које су у прошлости биле присутне како у васпитно-образовној установи тако и на ширем подручју (мора се узети у обзир подручје са којег ученици/дјеца, студенти и запослени долазе у васпитно-образовну установу)...</p>
Анализа сценарија
Анализа изложености
<p>На примјер, сваки објекат, тако и објекат васпитно-образовне установе је пожарно оптерећен, дакле, лица која се налазе у објекту изложена су ризику од пожара. Навести и друге релевантне податке, уколико се објекат налази у плавној зони неког водотока или бране (било да усљед његовог изливања долази до уласка воде у просторије или изливање има утицај на прилаз објекту, односно на прекид саобраћајних комуникација), зона и степен сеизмичког ризика, хигијенско-епидемиолошка слика подручја, исправност воде за пиће, неповољне климатске карактеристике, близина необезбијеђене саобраћајне комуникације, необезбијеђени и необилежени пружни прелази...</p>
Анализа рањивости
<p>Постоје четири главна фактора рањивости, који се даље могу рашчлањивати у подгрупе. То су:</p> <ul style="list-style-type: none"> - социјални/друштвени (недостатак информисаности, недостатак свијести, недовољно разумијевање по питању потребе за бављењем ризицима, недостатак воље код доносиоца одлука ...); - економски (недостатак финансијских средстава по питању смањења ризика од катастрофа, сиромаштво, незапосленост ...); - еколошки (недостатак свијести, небрига о животној средини, непланско одлагање отпада ...); - физички (недостаци по питању пројектовања и градње објекта, физички недостаци одређених структуралних елемената, старост објекта, изостанак одржавања ...). <p>Битно је препознати оне факторе који су релевантни за одређену врсту ризика.</p> <p>Старост објекта (може бити повољна околност уколико су објекти васпитно-образовних установа изграђени након 1969. године, односно послје бањалучког земљотреса, када су објекти грађени у складу са „строжијим“ прописима градње у односу на сеизмички ризик), неадекватна градња, дотрајале електричне, водоводне и друге инсталације, неисправна и дотрајала котловница, дотрајала столарија, неопрезно руковање кухињским апаратима (шпорет, решо), дотрајали тоалети, неинсталирана или нередовно сервисирани хидрантска мрежа, вода за пиће се не хлорише и не контролише или се контролише нередовно, недовољан број приручних противпожарних апарата, нередовно сервисирање и необученост запослених у руковању противпожарним апаратима, неинсталирана или неиспитана громобранска инсталација, путеви евакуације нису обиљежени, вјежбе евакуације се не реализују, нема сарадње са органима и службама јединице локалне самоуправе од значаја за цивилну заштиту, плански документи нису урађени, не реализује се обука (поступање у случају опасности, поступање у случају евакуације, познавање ризика, развијање свијести...) наставног/васпитачког и другог запосленог особља и ученика/дјеце и студената или се реализује нередовно, удаљеност ватрогасно-спасилачке јединице од објекта (вријеме од дојаве пожара до почетка интервенције), опремљеност јединице и број ватрогасаца-спасилаца, начин на који је организовано дежурство у ватрогасно-спасилачкој јединици и начин дојаве о пожару, није инсталиран пожарни аларм, нема ноћног чувара, није организован никакав вид обезбјеђења, двориште и игралиште немају ограду...</p>
Опис највјероватнијег нежељеног догађаја
<p>Опис највјероватнијег нежељеног догађаја треба да анализира догађаје са највећом вјероватноћом, догађаје за које се поуздано зна да им је вјероватноћа просјечна, висока и врло висока.</p> <p>Опис подразумева конкретне догађаје из прошлости или на чињеницама засноване претпостављене</p>

догађаје у будућности. Историјска слика ризика, опасности које су се догађале у прошлости са негативним утицајем на објекат васпитно-образовне установе, непосредно окружење, инфраструктуру, запослено особље, ученике/дјецу и студенте, одвијање васпитно-образовног процеса и слично. Нпр, земљотрес мањег интензитета, пожар у кухињи, поплаве – навести примјере поплава које се догађају редовно, бујичне поплаве, сезонске заразне болести, олујно невријеме...

Опис догађаја треба да обухвати догађаје анализирани и у дијелу сценарија који анализира вјероватноћу и посљедице. То ће омогућити потпуност анализе једног, односно више повезаних догађаја.

Овдје треба разликовати догађаје са спорим почетком (поплаве, хидрометеоролошке појаве, заразне болести...), гдје постоји могућност ране најаве и упозорења, и догађаје са брзим почетком (земљотрес), који настају без најаве и упозорења, неочекивано.

Опис догађаја подразумијева опис узрока: упаљен решо, неисправна гријалица, изливање водотока, неисправна вода за пиће, вирус, обилне сњежне падавине; да ли је било упозорења или најаве, да ли се нешто предузело по питању превентиве или приправности, како се догађај развијао, који „окидач“ – догађај или појава које су утицали на развој „ланца догађаја“, како су се они развијали...

Опис догађаја са најтежим могућим посљедицама (на другом обрасцу сценарија, исте структуре)

За разлику од горе описаног, највјероватнијег нежељеног догађаја, овдје се даје опис догађаја са најтежим могућим посљедицама по циљне/ризичне групе – најсложенији сценариј. Дакле, то није опис догађаја који се релативно често дешава (као поплаве које се догађају сваке године, учестале поплаве бујичних водотока, епидемије сезонског грипа, земљотреси малог интензитета и без озбиљнијих посљедица и други догађаји или опасности са мањим или занемарљиво малим посљедицама).

Овдје се ради о опису стварних догађаја из прошлости, са најтежим посљедицама или са најсложенијим развојем више међусобно узрочно-посљедично повезаних догађаја. Опис догађаја с најтежим посљедицама треба да анализира догађаје с најмањом вјероватноћом, за које се поуздано зна да им је вјероватноћа ниска и врло ниска. На примјер, на подручју гдје је то релевантно, поплаве из децембра 2010. или маја 2014. године, сњежне падавине из 2012. године, бањалучки земљотрес из 1969. године и други слични догађаји.

Такође, може се описати на чињеницама заснован претпостављени догађај или више међусобно узрочно-посљедично повезаних догађаја, који нису забиљежени у прошлости, али због различитих околности и фактора рањивости, могућих катастрофалних посљедица, треба их узети за предмет анализе. На примјер, могућност пуцања бране на хидроакумулацији за васпитно-образовне установе које се налазе у зони поплавног ризика или реално засноване претпоставке о пожару у објекту васпитно-образовне установе могу бити добар примјер описа сценарија са најтежим посљедицама. Прекид васпитно-образовног процеса, привремен или трајан, је питање које треба бити подвргнуто анализи, укључујући и рјешење овог проблема.

Препорука овог приручника је да се у овај дио анализе узме управо једна од наведених опасности (пожар, земљотрес, поплава) или нека друга за коју носилац анализе сценарија има реалне и на чињеницама засноване претпоставке или податке које нуди историјска слика ризика.

У овом дијелу треба анализирати све елементе из анализе сценарија који су наведени у оквиру описа највјероватнијег нежељеног догађаја. Такође, обавезно треба попунити матрице за оцјену вјероватноће/учесталости и посљедица по циљне/ризичне групе.

Анализа вјероватноће/учесталости

Уколико имамо прецизне податке које нам пружа историјска слика ризика о броју догађаја у јединици времена, то представља добру основу за процјену учесталости, а уколико је не посједујемо, носилац израде сценарија даје субјективну оцјену вјероватноће. Потребно је навести податке о догађајима које нам пружа историјска слика ризика, опасности које су се догађале у прошлости са негативним утицајем на објекат васпитно-образовне установе, непосредно окружење, инфраструктуру, запослено особље, ученике/дјецу и студенте, одвијање васпитно-образовног процеса и слично. Уколико таквих догађаја није било, треба процијенити да ли постоје објективне, на чињеницама засноване претпоставке да се такав догађај може догодити у будућности.

Посебно треба разликовати факторе вјероватноће/учесталости када се описује сценариј за највјероватнији нежељени догађај и догађај са најтежим могућим посљедицама. Опис највјероватнијег нежељеног догађаја треба да анализира догађаје са највећом вјероватноћом, догађаје за које се поуздано зна да им је вјероватноћа просјечна, висока и врло висока, док опис догађаја с најтежим посљедицама треба да анализира догађаје с најмањом вјероватноћом, за које се поуздано зна да им је вјероватноћа ниска и врло ниска.

За сваку врсту ризика, описану опасност, догађај и слично треба дати вјеродостојан податак о вјероватноћи, као могућности да се нешто може догодити, уколико се већ догађало у прошлости, односно, уколико постоје, податке о учесталости – број догађаја у јединици времена, који могу представљати добру основу за анализу и оцјену вјероватноће/учесталости.

Табела 6: Критеријуми за процјену вјероватноће/учесталости

Категорија	Вјероватноћа/учесталост			Одабрана вриједност – означити са х
	Квалитативна оцјена	Вјероватноћа	Учесталост	
1	Врло ниска	до 1 %	једном у 100 г. и рјеђе	
2	Ниска	1–5 %	једном у 20–100 г.	
3	Просјечна	5–50 %	једном у 2–20 г.	
4	Висока	51–98 %	једном у 1–2 г.	
5	Врло висока	преко 98 %	једном годишње и чешће	

Анализа посљедица

Сценариј није потпун уколико не садржи квантитативно и квалитативно изражене податке о негативном утицају конкретног догађаја из прошлости или догађаја за који се може претпоставити да се може догодити у будућности (навести посљедице догађаја из дијела сценарија: Анализа вјероватноће). Посљедице су од кључног значаја за оцјену нивоа ризика и доношење одлука.

Треба навести конкретне посљедице по циљне ризичне групе изражене квалитативно и квантитативно колико нам пружа расположива документација (извјештаји, анализе, процјене штете, статистички подаци итд.). Процјеном посљедица треба узети у обзир кумулативни утицај свих потенцијалних опасности описаних у сценарију. Посљедица може да буде извјесна или неизвјесна, може да има позитивне или негативне, директне или индиректне ефекте.

Треба навести врсту и обим утицаја – негативних посљедица на сваку од циљних/ризичних група:

- а) **људи** – навести број људи обухваћених нежељеним догађајем, број страдалих, повријеђених, заражених, страх и паника; привремен, за дужи период или трајан прекид васпитно-образовног процеса;
- б) **имовина** – навести негативан утицај и посљедице изражене у висини штете (само оно што је релевантно: грађевинска структура, кров, столарија, намјештај, документација, оборено дрвеће у дворишту објекта итд.);
- в) **инфраструктура** – навести негативан утицај и посљедице изражене у висини штете и прекиду функционисања инфраструктуре, изражено у дужини трајања (телекомуникације, снабдијевање електричном енергијом, водоснабдијевање, гријање, путне комуникације од значаја итд.);
- г) **животна средина** – загађење ваздуха, воде за пиће, земљишта усљед опасности које су се догодиле у објекту или околини, а имају или могу имати негативан утицај на објекат и његову околину.

Табела 7: Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на живот и здравље људи

Циљна/ризична група – живот и здравље људи			
Категорија	Посљедице	Критеријум – обољели, отровани, лакше и теже повријеђени, смртно страдали	Одабрана вриједност – означити са х
1	Занемарљиве	до 0,01%	
2	Мале	од 0,01% до 0,05%	
3	Умјерене	од 0,05% до 0,10%	
4	Значајне	од 0,10% до 1%	
5	Катастрофалне	више од 1%	

Табела 8: Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на имовину

Циљна/ризична група – имовина			
Категорија	Посљедице	Критеријум – материјална штета процијењена у КМ	Одабрана вриједност – означити са х
1	Занемарљиве	< 1%	
2	Мале	од 1% до 5%	
3	Умјерене	од 5% до 10%	
4	Значајне	од 10% до 20%	
5	Катастрофалне	>20%	

Табела 9: Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на критичну инфраструктуру

Циљна/ризична група – критична инфраструктура			
Категорија	Посљедице	Критеријум – материјална штета процијењена у КМ	Одабрана вриједност – означити са х
1	Занемарљиве	< 1%	
2	Мале	од 1% до 5%	
3	Умјерене	од 5% до 10%	
4	Значајне	од 10% до 20%	
5	Катастрофалне	> 20%	

Табела 10: Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на животну средину

Циљна/ризична група – животна средина			
Категорија	Посљедице	Критеријум – материјална штета процијењена у КМ	Одабрана вриједност – означити са х
1	Занемарљиве	< 1%	
2	Мале	од 1% до 5%	
3	Умјерене	од 5% до 10%	
4	Значајне	од 10% до 20%	
5	Катастрофалне	> 20%	

Анализа капацитета

Извршити анализу капацитета (превентивних и интервентних), којима располаже васпитно-образовна установа и јединица локалне самоуправе на чијем се подручју налази. У обзир се узимају капацитети од значаја за репрезентативни ризик, односно опасност или више опасних догађаја описаних у сценарију.

Анализа капацитета обухвата идентификацију и процјену стања капацитета за превентивно и интервентно дјеловање и врши се за сваки репрезентативни сценариј. Капацитети се квантитативно и квалитативно анализирају у смислу људских и материјално-техничких ресурса, објеката, радова и

слично. У том процесу може се разматрати један специфичан капацитет који је релевантан за овладавање једним специфичним ризиком, односно општи капацитет који је релевантан за овладавање свим ризицима.

Од посебног је значаја утврдити елементе који повезују превентивне и интервентне капацитете.

Капацитети за превентивно и интервентно дјеловање анализирају се из два аспекта:

- 1) мјера и радњи које су спроведене.
- 2) мјера и радњи које би требало спровести.

Капацитети јединице локалне самоуправе:

- ватрогасно-спасилачка јединица: навести назив јединице, број ватрогасаца-спасилаца, врсту ватрогасних возила којима располаже, значајнијих средстава и опреме – агрегати, пумпе за воду, хидраулични алат за техничке интервенције, љестве, ватрогасна одијела за улазак у ватру и друга значајнија опрема; навести за коју врсту интервенција је јединица оспособљена;
- служба цивилне заштите: урађени плански документи, навести податак да ли је именован штаб за ванредне ситуације, формиране јединице опште и специјализоване намјене (које намјене и бројно стање), значајнија спасилачка опрема и средства којима служба и јединице располажу, навести јавна и друга предузећа са којима се уговара реализација мјера и задатака заштите и спасавања и друго од значаја;
- Црвени крст: број припадника, организованост, за шта су оспособљени, значајнија средства и опрема којима располажу и друго од значаја;
- дом здравља и друге здравствене установе: ниво здравствене заштите коју установа пружа, број љекара по специјалностима, врста здравствених услуга, хируршке сале, резерве крви и друго;
- Центар за социјални рад: констатовати да ли је оспособљен за рад са дјецом у ванредној ситуацији и пружање психосоцијалне подршке;
- капацитети јавних предузећа релевантни за одређену врсту ризика: јавна комунална предузећа и слично.

Капацитети васпитно-образовне установе:

- навести да ли је урађена планска документација, ако јесте, шта је од докумената урађено и када, шта недостаје, обученост наставног/васпитачког и другог запосленог особља и ученика/дјеце и студената по питању поступања у случају различитих врста опасности (пожар, земљотрес, поплава, олујно невријеме и друге опасности) и евакуације, да ли је изведена вјежба евакуације и када, да ли је урађен тлоцрт објекта са планом евакуације и истакнут на видним мјестима за сваку етажу, да ли су истакнути знакови за узбуђивање, да ли су набављени, распоређени и да ли се редовно сервисирају приручни противпожарни апарати, обученост запосленог особља у руковању приручним противпожарним апаратима и када је реализована обука, да ли је инсталирана и да ли се редовно контролише хидрантска мрежа, стање громобранске инсталације, сарадња са надлежним органима и службама јединице локалне самоуправе – који вид сарадње и када, да ли је инсталиран видео-надзор и шта покрива, да ли је инсталиран ватродојавни систем, да ли је довољно ефикасна, којом опремом и средствима располаже васпитно-образовна институција у случају ванредне ситуације.

Графикон 3: Матрица процјене капацитета

Категорија	Процјена капацитета васпитно-образовне установе			
	Оцјена стања капацитета	Прије догађаја (прописи, планови, припремљеност за поступање у случају опасности, превентивне мјере)	За вријеме догађаја (капацитети за одговор и ублажавање посљедица, евакуација, мобилизација запослених)	Након догађаја (капацитети за санацију посљедица и опоравак)
	Означити са х			
1	Нису потребне промјене			
2	Потребно прилагођавање			
3	Потребне велике промјене			

Резултати анализе ризика спроведене у сценарију приказују се у матрици ризика. Матрица ризика се користи као средство једноставнијег приказа резултата анализе ризика.

Матрица ризика се састоји од двије осе, вертикалне-осе посљедица и хоризонталне-осе вјероватноће/учесталости. Свака оса има 5 вриједности, што даје матрицу од 25 поља. Оса посљедица има скалу од 1-5, од занемарљивих до катастрофалних, а оса вјероватноће/учесталости такође скалу од 5 вриједности, од врло ниске до врло високе. Двадесет пет поља се дијели у 4 категорије које одређују обим/ниво ризика, и то: 1-врло низак ризик, 2- низак, 3- висок, 4- врло висок.

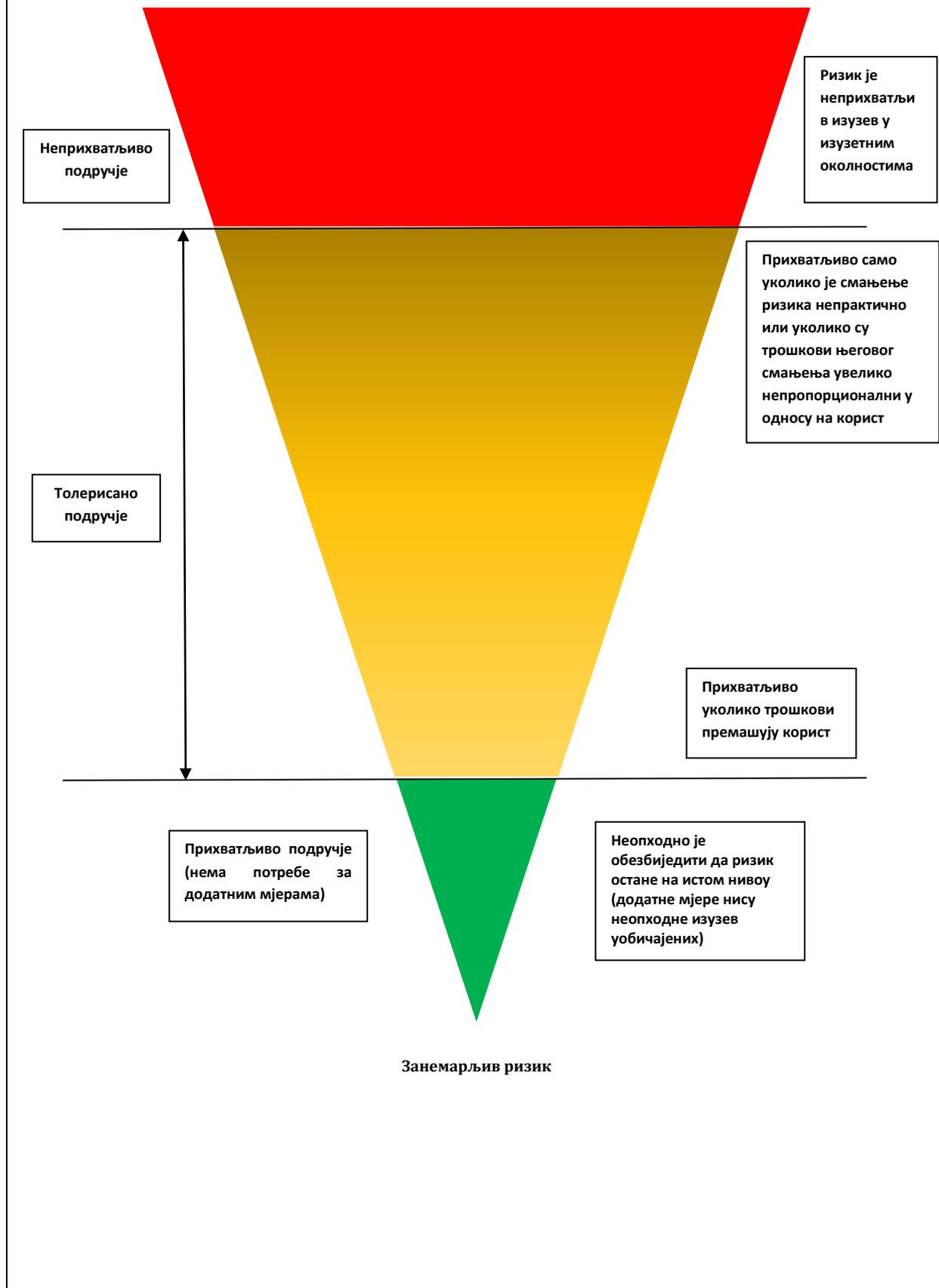
Матрице ризика се израђују у раздвојеном формату, што значи, за сваку циљну/ризичну групу посебно, за највјероватнији нежељени догађај и догађај са најтежим могућим посљедицама. За сваки репрезентативни ризик израђује се матрица у коју се уносе израчунате просјечне вриједности вероватноће/учесталости и посљедица, за највјероватнији нежељени догађај и догађај са најтежим могућим посљедицама, након чега се израчунава просјечна вриједност ризика.

Графикон 4: Матрица ризика

ПОСЉЕДИЦЕ	КАТАСТРОФАЛНЕ (5)					
	ЗНАЧАЈНЕ (4)					
	УМЈЕРЕНЕ (3)					
	МАЛЕ (2)					
	ЗАНЕМАРЉИВЕ (1)					
		ВРЛО НИСКА (1)	НИСКА (2)	ПРОСЈЕЧНА (3)	ВИСОКА (4)	ВРЛО ВИСОКА (5)
ВЈЕРОВАТНОЋА/УЧЕСТАЛОСТ						

НИВО РИЗИКА	
4	ВРЛО ВИСОК
3	ВИСОК
2	НИЗАК
1	ВРЛО НИЗАК

Графикон 5: Оцјена прихватљивости ризика - (ALARP метода)

Вредновање ризика, које се проводи након утврђивања нивоа репрезентативних ризика, представља завршну фазу анализе ризика и то је процес поређења резултата анализе ризика са критеријумима ризика, како би се утврдило да ли се ризик и/или његов ниво могу толерисати. Овај процес може се назвати и приоритетизација ризика.

Критеријуми за приоритетизацију ризика су:

- губитак живота;
- негативан утицај на људско здравље;
- негативан утицај на имовину;
- негативан утицај на критичну инфраструктуру;
- негативан утицај на животну средину и друго у складу са процјеном носиоца планирања;

Резултати вредновања репрезентативних ризика приказују се на матрици приоритетизације ризика. Приоритетизацијом су утврђена три нивоа у скали прихватљивости:

1) **прихватљиво подручје** – репрезентативни ризици који се потенцијално могу догодити и испољити негативне посљедице али са којима се друштво, односно заједница постојећим капацитетима могу носити и за које нису потребне додатне мјере, осим уобичајених,

2) **толерисано подручје** – ниво репрезентативних ризика се може умањити уколико је то оправдано с обзиром на трошкове,

3) **неприхватљиво подручје** – ниво репрезентативних ризика се не може толерисати, изузев у изузетним околностима, и неприхватљиви су ризици који су у анализи ризика оцијењени као висок и врло висок ризик.

Приоритет за дјеловање представљају репрезентативни ризици сврстани у неприхватљиво подручје.

Табела 11: Вредновање прихватљивости ризика

1	2	3	4
Назив сценарија	Догађај са најтежим посљедицама (оцјена нивоа ризика од 1 до 4)	Највјероватнији нежељени догађај (оцјена нивоа ризика од 1 до 4)	Вредновање (збир колоне 2 и 3)

Напомена: Табелу попуњавају координатори за сваки репрезентативни ризик након вредновања прихватљивости ризика.

Табела 12: Збирни преглед вредновања прихватљивости ризика

1	2	3	4
Назив сценарија	Догађај са најтежим посљедицама (оцјена нивоа ризика од 1 до 4)	Највјероватнији нежељени догађај (оцјена нивоа ризика од 1 до 4)	Вредновање (збир колона 2 и 3)

Напомена: Табелу попуњава носилац планирања за сваки сценариј, полазећи од највеће збирне вриједности ка нижој (лице задужено за обједињавање документа).

Табела 13: Збирни преглед оцјене нивоа репрезентативних ризика и оцјене прихватљивости

Репрезентативни ризик	Просјечан ниво ризика, (констатација из матрице бројчано и у боји која одговара нивоу ризика)	Вредновање прихватљивости ризика (констатација оцјене прихватљивости сходно члану 21. став 3. тачка 3) Уредбе, у боји поља Аларп матрице из Прилога 6. Уредбе)	Коментар оцјене прихватљивости (из Прилога 6 Уредбе)

Напомена: Табелу попуњава носилац планирања за сваки ризик (лице задужено за обједињавање документа).

Процјена ризика треба узети у обзир непоузданост у вези резултата анализе ризика. Непоузданост подразумијева утврђивање варијација непрецизности у резултатима анализе ризика. На крају анализе сваког репрезентативног ризика координатор треба идентификовати изворе непоузданости и навести параметре на које је анализа осјетљива.

Табела 14: Процјена непоузданости резултата анализе репрезентативног ризика

	Оцјена стручности	Постојање статистичких података	Методолошки приступ
Врло висока непоузданост	4		
Висока непоузданост	3		
Ниска непоузданост	2		
Врло ниска непоузданост	1		

Напомена: Табелу попуњавају координатори за сваки репрезентативни ризик

Табела 15: Збирни преглед процјене непоузданости резултата анализе репрезентативних ризика (уписати 1 – 4)

	Репрезентативни ризици							
Стручност								
Подаци								
Методологија								

Напомена: Табелу попуњава носилац планирања збирно (лице задужено за обједињавање документа).

Табела 16: Просјечне вриједности процјене непоузданости резултата анализе репрезентативних ризика (просјек збира 1 + 2 + 3 + 4)

	1	2	3	4	Просјек
Стручност					
Подаци					
Методологија					

Напомена: Табелу попуњава носилац планирања збирно (лице задужено за обједињавање документа).

4.4.5. Остали ризици

Под осталим ризицима подразумијевају се они ризици или опасности за које у процесу идентификације утврдимо да немају значајнији утицај са негативним посљедицама на ученике/дјецу и студенте, наставно/васпитачко и друго запослено особље и имовину васпитно-образовне установе, или не испуњавају све прописане услове за израду репрезентативног сценарија из члана 20. Уредбе, те самим тим не подлијежу детаљној анализи. Ове ризике и опасне појаве углавном треба „пратити“ и у координацији са надлежним органима и институцијама, у дужем или краћем року ублажити или у потпуности елиминисати њихов негативни утицај.

Под осталим ризицима могу се сматрати ризици у саобраћају, попут непосредне близине необезбијеђених регионалних и магистралних путева, необиљежених и необезбијеђених пружних прелаза, присуство ЕСЗР у непосредној близини или на правцима доласка и одласка из школе, присуство паса луталица, вршњачко насиље и слично.

Као и за репрезентативне ризике, и овдје значајну улогу има едукација и упозоравање на потенцијалну опасност и посљедице, као и изналагање рјешења за њихову елиминацију или ублажавање.

4.5. Приједлог за ниво мјера и активности

Приједлогом се дефинишу циљеви, разрађује начин и утврђују мјере и активности за смањење нивоа репрезентативних ризика, приоритетно оних ризика који су у процесу вредновања сврстани у неприхватљиво подручје.

Циљ ове фазе је да се наведу кључне информације и чињенице из претходно извршене анализе репрезентативних ризика, са приједлогом шта је потребно учинити како би се ризици елиминисали или смањили на прихватљив ниво.

Приједлог сачињава радна група на основу приједлога координатора за репрезентативне ризике.

Крајњи резултат предложених мјера и активности требао би бити унапређење стања безбједности у васпитно-образовној установи.

4.5.1. Препоруке за израду приједлога за ниво мјера и активности

- приједлог треба бити утемељен на резултатима анализе ризика, процијењеном нивоу и вредновању ризика;
- приједлог треба бити конкретан, било да се ради о мјерама, активностима, набавци опреме, обуци, радовима, текућим или будућим пројектима, питањима сарадње, координације, како би и сама одлука могла бити конкретна;
- треба бити јасно о којим мјерама је ријеч, на шта се односе, у чијој је надлежности њихова реализација, ко их реализује, у којем року, или је ријеч о трајним активностима, који су очекивани резултати и за који период, колико то кошта, извор финансирања, начин реализације, контролни механизми и слично;
- понекад није могуће приједлогом обухватити све поменуте елементе, али и тада приједлог треба бити што јаснији и конкретнији;
- приједлог треба бити у складу са постојећим прописима, посебно уважавајући питање надлежности, а такође треба бити у складу и са важећим стратегијама, политикама, прописима и другим документима релевантним за област заштите и спасавања у васпитно-образовном систему;
- уколико анализа ризика то идентификује за потребно, предложити нова рјешења у прописима и другим документима наведеним у претходној алинеји.

4.5.2. Шта се разматра у оквиру приједлога

У најширем смислу, приједлог третира све што може имати утицаја на смањење нивоа репрезентативних ризика и развијање отпорности на катастрофе васпитно-образовне установе. То у садашњим условима представља широк оквир потреба, којима најчешће није могуће одговорити у кратком року. Због тога је неопходно свођење широког списка потреба на оно

што је приоритетно, и на више малих корака, имајући у виду да је безбједност ученика/дјеце, студената и запосленог особља (живот и здравље) на првом мјесту.

Области или питања која се разматрају у оквиру приједлога могу бити:

- дефинисање минимума стандарда опреме и средстава потребних за овладавање тренутним нивоом ризика;
- израда планских докумената;
- обука и вјежбе;
- едукација и развијање свијести о потенцијалним опасностима;
- развој капацитета васпитно-образовне установе, превентивних и интервентних, набавка опреме, средстава, и слично;
- унапређење сарадње и координације са надлежним органима и службама јединице локалне самоуправе и Републике, од чега су најважнија питања обука, вјежбе, обезбјеђење ефикасне и брзе интервенције професионалних и хитних служби у случају елементарне непогоде и друге несреће, а приоритетно у случају пожара, земљотреса, пуцања бране на хидроакумулацији, ризика у саобраћају и слично;
- васпитно-образовна установа треба, путем координације и сарадње, прије свега са службом цивилне заштите јединице локалне самоуправе, да обезбједи приоритетан однос надлежних органа и служби по питању потреба у области заштите и спасавања. То није лаган задатак, пошто јединица локалне самоуправе има низ приоритета, а такође и ограниченост капацитета.

4.6. Одлука о нивоу мјера и активности

Одлуку о нивоу мјера и активности доноси директор/ректор након усаглашавања са Школским одбором/Управним одбором, међутим, уколико је циљ да приједлог буде реалан и остварив, треба бити усаглашен и са два нивоа одлучивања, јединицом локалне самоуправе, Министарством просвјете и културе Републике Српске и Министарством за научно-технолошки развој и високо образовање Републике Српске. Одлука о нивоу мјера и активности коју донесе директор/ректор само прати претходно обезбјеђену сагласност јединице локалне самоуправе и надлежних министарстава.

5. План превентивног дјеловања

5.1. Увод

Планом превентивног дјеловања дефинишу се мјере и активности које директор/ректор, Школски одбор/Управни одбор, у сарадњи са другим надлежним органима, институцијама и службама, требају реализовати, како би се спријечио настанак, односно ублажиле посљедице елементарне непогоде и друге несреће.

Под превенцијом се сматрају мјере и активности које воде потпуном избјегавању штетних утицаја опасности. То у пракси најчешће није могуће, па се под превенцијом сматрају мјере и активности које доприносе ублажавању или ограничавању штетних учинака опасности.

Основ за израду Плана превентивног дјеловања представљају резултати до којих се дошло израдом Плана превентивног дјеловања јединице локалне самоуправе и Процјене ризика васпитно-образовне установе.

Укратко се наводе кључни резултати анализе сценарија: листа репрезентативних ризика са процијењеним нивоом ризика јединице локалне самоуправе, листа репрезентативних ризика васпитно-образовне установе са процијењеним нивоом ризика, вјероватноћа/учесталост,

посљедице, резултати вредновања ризика – којим ризицима се треба бавити одмах, ниво постојећих превентивних капацитета јединице локалне самоуправе и васпитно-образовне установе и дио мјера и активности за смањење нивоа репрезентативних ризика из Одлуке о нивоу мјера и активности, а који се односи на превенцију.

У приказивању наведеног могу се наводити шеме, матрице, табеларни прикази и други алати кориштени приликом анализе ризика.

5.2. Израда Плана превентивног дјеловања

Носилац израде Плана превентивног дјеловања треба обухватити сљедећи тематски оквир:

- мјере, задатке и активности на нивоу превентивног дјеловања који су кроз законски, плански и други оквир додијелени у надлежност васпитно-образовним установама;
- одлуку по приједлогу за ниво мјера и активности у дијелу који се односи на превенцију;
- оцјену постојећег нивоа превентивних капацитета јединице локалне самоуправе и васпитно-образовне установе;
- стање планске документације васпитно-образовне установе – који плански документи су урађени, шта недостаје, потреба за ревизијом;
- садржаји од посебног интереса, као што су планови, едукација, обука, вјежбе евакуације, набавка средстава и опреме, извођење радова итд.;
- сарадња и координација са надлежним органима и службама јединице локалне самоуправе и Републике;
- циљеви који се желе постићи;
- начин и динамика реализације, одговорна лица, рокови, извор финансирања, трошкови, начин праћења резултата итд.

Планом превентивног дјеловања утврђују се сљедеће мјере, активности и задаци:

1. Оцјена тренутног стања планских докумената, усклађеност са Уредбом и дефинисање потреба по том питању.
2. Након израде нових или ревизије постојећих планских докумената васпитно-образовне установе и/или јединице локалне самоуправе, један од приоритета управе васпитно-образовне установе јесте да наставно/васпитачко и друго запослено особље без одлагања упозна са:
 - репрезентативним ризицима јединице локалне самоуправе и васпитно-образовне установе, односно са измјенама у постојећим планским документима;
 - задацима, улогом и поступцима у случају опасности, а посебно приликом евакуације и у мобилизацији;
 - идентификованим факторима рањивости и изложености, капацитетима од значаја за заштиту и спасавање којима располаже васпитно-образовна установа и јединица локалне самоуправе;
 - предложеним мјерама и активностима у фази превенције, одговора и опоравка у циљу формирања листе приоритета засноване на реалним основама, а која уважава потребу за превентивним дјеловањем и околност да се не може одмах удовољити свим потребама због ограничених финансијских средстава. Реализација неких мјера и активности не изискује финансијска средства, као, на примјер, различити видови обуке и вјежби, посебно поступање у случају различитих опасности, вјежбе евакуације, пружање прве медицинске помоћи, развијање свјесности о ризицима, едукација запосленог особља и ученика/дјеце и студената.
3. Едукација ученика/дјеце и студената о садржајима из Процјене ризика и осталих докумената Плана, на начин и прилагођено потребама и узрасту ученика/дјеце, као и студената. Ученици/дјеца и студенти обавезно морају бити упознати са поступцима у

случају различитих опасности, приоритетно са поступцима у случају пожара, поплаве и земљотреса, као и са поступцима у случају евакуације. Ова активност треба да се реализује у континуитету.

4. Активности које васпитно-образовне установе планирају годишњим програмом рада:
 - најмање једном годишње извршити анализу стања безбједности васпитно-образовне установе – резултати анализе требају бити унесени у Процјену ризика и друге планске документе;
 - планирати теме за обуку наставног/васпитачког и другог запосленог особља и ученика/дјеце и студената. Планом обуке дефинисати тематске садржаје, наставне часове, извођаче, циљне групе (Прилог број 7: Формат Плана обуке); обуку изводити у континуитету, односно различите тематске садржаје циклично реализовати сваке године;
 - најмање једном годишње планирати и реализовати вјежбу евакуације, у оквиру које ће се увјежбати и поступак у случају различитих врста опасности, на примјер, начин поступања у случају пожара, поплаве, земљотреса итд.
5. Дефинисање начина и тематског оквира за сарадњу са органима и службама од непосредног значаја за заштиту и спасавање јединице локалне самоуправе, а то су начелник/градоначелник, служба цивилне заштите, ватрогасно-спасилачка јединица, Црвени крст, дом здравља, полиција, Центар за социјални рад, невладине и друге организације. Сарадња треба обухватити сљедећи тематски оквир:
 - израда и ажурирања планских докумената васпитно-образовне установе и јединице локалне самоуправе;
 - припрема и реализација обуке и вјежби;
 - размјена података и информација од значаја за заштиту и спасавање;
 - развијање заједничких капацитета;
 - достављање обавјештења, упозорења о надолazeћим опасностима и размјена информација;
 - заједничко планирање акција заштите и спасавања у случају елементарне непогоде и друге несреће;
 - реализација одлука Штаба за ванредне ситуације јединице локалне самоуправе.
6. Директор/ректор, Школски одбор/Управни одбор треба да имају активну улогу према надлежним министарствима Републике Српске, надлежним органима јединице локалне самоуправе и невладиним организацијама када су у питању улагања у текуће и инвестиционо одржавање васпитно-образовних институција и учешће у пројектима који могу унаприједити квалитет и услове одвијања наставе и различите аспекте безбједности.
7. Дефинисати мјере, задатке и активности које могу допринијети смањењу нивоа ризика за поједине врсте опасности:
 - обиљежавање праваца евакуације и обезбјеђење њихове сталне проходности; нумерисање излаза/улаза у васпитно-образовну установу;
 - реновирање и одржавање у исправном стању електричних инсталација;
 - инсталирање и одржавање громобранске инсталације;
 - набавка и занављање противпожарних апарата, редовно сервисирање и обука у руковању;
 - редовна провјера исправности хидрантске мреже;
 - реновирање и одржавање водоводних инсталација;
 - чишћење димњака и одржавање котловнице;
 - стављање упозорења на улаз у котловницу, лабораторију, техничку радионицу, кухињу, складишни простор и на друге критичне тачке које представљају мјеста повећаног нивоа ризика;
 - инсталирање ватродојавних система и видео-надзора;

- извођење радова у циљу смањења ризика од поплава, попут израде или одржавања насипа, уређивања и чишћења корита и пропуста на водотоцима;
- хлорисање и редовна контрола исправности воде за пиће;
- дефинисање начина и процедура за обезбјеђење редовног и ванредног протока и размјене информација, обавјештења и упозорења о опасностима које могу угрозити живот и здравље људи, имовину, животну средину и инфраструктуру, а приоритетно дојава о пожару, информације о падавинама, опасностима које се могу довести у везу са потенцијалним пуцањем брана на хидроакумулацијама, стању водостаја, олујном невремену, проходности и стању на путевима, промјенама по питању хигијенско-епидемиолошке ситуације и појави заразних болести, промјенама по питању исправности воде за пиће, предузимање иницијатива за смањење ризика у саобраћају (изналажење рјешења за смањење брзине моторних возила на дијелу саобраћајница које пролазе поред објеката васпитно-образовних установа, обиљежавање и обезбјеђење пружних прелаза, едукација и упозорења на опасност од ЕСЗР итд.).

6. План приправности

6.1. Увод

Планом приправности дефинишу се мјере и активности којима се унапређује и повећава ефикасност одговора на елементарну непогоду и другу несрећу.

Под приправношћу се сматрају знање и капацитети које развијају органи власти, професионалне организације и службе надлежне за одговор и опоравак, заједнице и појединци са циљем да успјешно предвиде, реагују и да се опораве од утицаја вјероватних, непосредних или тренутних штетних догађаја, опасности или услова.

Основ за израду Плана приправности представљају резултати до којих се дошло изградом Плана приправности јединице локалне самоуправе и Процјене ризика васпитно-образовне установе.

Укратко се разматрају кључни резултати анализе сценарија: листа репрезентативних ризика са проценом нивоа ризика јединице локалне самоуправе, листа репрезентативних ризика васпитно-образовне установе са процијењеним нивоом утицаја и листа осталих ризика, вјероватноћа/учесталост, посљедице, резултати вредновања ризика – којим ризицима се треба бавити одмах, ниво постојећих превентивних капацитета јединице локалне самоуправе и васпитно-образовне установе и дио мјера и активности за смањење нивоа репрезентативних ризика који се односи на приправност и одговор на елементарну непогоду и другу несрећу из Одлуке о нивоу мјера и активности које се односе на приправност.

Од посебног значаја је познавање опасности и догађаја са негативним утицајем на циљне ризичне групе – историјска слика ризика, који су се догађаји збили у прошлости, број интервенција спасилачких и хитних служби, фактори рањивости и изложеност, питања која се односе на ефикасност сарадње са надлежним органима и службама јединице локалне самоуправе, размјена информација, обавјештења и упозорења и друго.

У приказивању наведеног могу се наводити шеме, матрице, табеларни прикази и други алати кориштени приликом анализе ризика.

6.2. Израда Плана приправности

За ефикасно планирање приправности неопходно је:

1. Знати који су репрезентативни ризици идентификовани на подручју јединице локалне самоуправе и васпитно-образовне установе.
2. Имати основне информације о историјској слици ризика, односно о опасностима, опасним појавама и догађајима који су се догодили у прошлости, са описом посљедица и штетног утицаја на подручје на којем се васпитно-образовна установа налази.
3. Познавати опасности, знати како настају и како се испољава њихов негативан утицај на циљне/ризичне групе.
4. Познавати мјере личне, узајамне и колективне заштите и мјере заштите имовине васпитно-образовне установе.

У циљу планирања приправности, у обзир треба узети да се идентификовани ризици могу, условно, подијелити у двије категорије:

1. Ризици са спорим почетком, који у почетној фази свог настанка дају знакове „најаве“, предвидљиви су и остављају одређено вријеме за праћење њиховог настанка и издавање упозорења. Обично се вежу за хидрометеоролошке ризике, а у овај контекст се могу сврстати и заразне болести. Правовременим предузимањем мјера заштите могуће је спријечити или ублажити штетне утицаје опасности по циљне/ризичне групе.
2. Ризици са брзим почетком, који настају без знакова најаве и не остављају могућност за благовремено предузимање мјера у циљу спречавања или ублажавања штетног утицаја опасности по циљне/ризичне групе. Ризици са брзим почетком карактеристични су за земљотресе, пожаре, експлозије, бујичне поплаве, пуцање бране, саобраћајне несреће, несреће изазване ЕСЗР и слично. Код ризика са брзим почетком можемо се ослонити на познавање начина њиховог дјеловања и штетног утицаја на циљне/ризичне групе, мјере личне, узајамне и колективне заштите.

Планом приправности утврђују се сљедеће мјере, активности и задаци:

1. Сарадња са надлежним органима и службама јединице локалне самоуправе и Републике; сарадња се остварује у циљу прикупљања и размјене података и информација од значаја за заштиту и спасавање и праћења стања о опасностима и ризичним догађајима који могу имати негативан утицај на ученике/дјецу, студенте, запослено особље и имовину васпитно-образовне установе.
2. Увођење дежурства у васпитно-образовној установи – дежурни се одређују из реда запосленог особља.
3. Реализација мјера и активности које наложи надлежни орган јединице локалне самоуправе и Републике.
4. Увођење скраћене наставе или привремени прекид васпитно-образовног процеса.
5. Извођење радова на објекту васпитно-образовне установе или непосредном окружењу и предузимање других мјера у циљу отклањања или смањења негативног утицаја опасности на ученике/дјецу, студенте, запослено особље и имовину (премјештање намјештаја и документације на вишу етажу, постављање врећа са пијеском на обале водотока, чишћење корита и пропуста водотока, искључење напајања електричном енергијом, искључење напајања телекомуникационе опреме, затварање прозора и друго, у складу са проценом одговорног лица васпитно-образовне установе и надлежног органа или службе јединице локалне самоуправе).
6. Давање упозорења и објављивање сигнала за узбуњивање, у складу са прописима, техничким могућностима и другим тренутним околностима у васпитно-образовној установи и јединици локалне самоуправе.

7. Извођење правовремене евакуације.
8. Мобилизација запосленог особља.
9. Активирање Плана.

7. План мобилизације

7.1. Увод

Под мобилизацијом се подразумевају начин, поступци, мјере и активности којима се оперативне снаге, субјекти од значаја за цивилну заштиту и заштиту и спасавање активирају, односно доводе у стање приправности/готовости за извршавање задатака заштите, спасавања и пружања помоћи.

Мобилизација треба да омогући брзо и ефикасно активирање снага и средстава од значаја за цивилну заштиту и заштиту и спасавање, подизање нивоа спремности спасилачких и хитних служби и других снага одговора на елементарну непогоду и другу несрећу и провјеру предложених рјешења у пракси и стално прилагођавање/ревизију.

Мобилизација према обиму може бити потпуна или дјелимична, у зависности од разлога због којих се реализује, односно према потребама и нивоу опасности, а у складу са принципом економичности снага који подразумева да се мобилише само онолико запосленог особља колико је заиста потребно.

7.2. Израда Плана мобилизације

Носилац израде Плана мобилизације израђује Упутство за извршење мобилизације, којим дефинише сљедеће:

1. Одговорно лице за извршење мобилизације – препорука је да то буде директор/ректор, односно лице које га мијења у случају његовог одсуства.
2. Начин и процедура доношења одлуке о извршењу мобилизације.
3. Вријеме мобилизације запосленог особља у сатима, почев од времена позивања. Планом позивања може се одредити различито вријеме мобилизације, уважавајући сљедеће околности:
 - функционисање фиксне и мобилне телефоније;
 - проходност путних комуникација;
 - удаљеност подручја са којег долазе запослени.
4. Мобилизацијско мјесто и резервно мобилизацијско мјесто (препорука је да то буду простори попут игралишта, паркинг простор или слично). Мобилизацијско мјесто се може промијенити уколико је предвиђени простор неопходан за рад спасилачких и хитних служби, односно уколико није безбједан.
5. Обим мобилизације, дјелимична или потпуна, нарастање мобилисаног особља, уважавајући принцип економичности, односно да се мобилише онолико лица колико је у том тренутку потребно.
6. Обавеза запосленог особља је да се, одмах по пријему наређења за мобилизацију, на најбржи начин и најкраћим могућим правцем упути на мобилизацијско мјесто, те да се по доласку на мобилизацијско мјесто одмах јави лицу одговорном за извршење мобилизације и стави на располагање руководиоцу акције спасавања или надлежном органу који руководи акцијом.
7. Средства и опрема којима располаже васпитно-образовна установа, а која се стављају на располагање мобилисаном особљу или спасилачким и хитним службама за потребе извођења акција заштите, спасавања и пружања помоћи, о чему се сачињава посебан

списак. По завршетку спасилачких акција и враћању мобилисаних средстава и опреме, сачињава се записник (одредити лице) са забиљешком о стању, исправности, броју и количини наведених средстава и опреме. Записник својим потписом овјерава директор/ректор васпитно-образовне установе.

8. Одговорно лице за извршење мобилизације или његов замјеник, на основу властите процјене, односно на приједлог или по одлуци надлежног органа наређује престанак мобилизације.
9. Лице које о току мобилизације и по њеном завршетку извјештава лице одговорно за извршење мобилизације, извјештава о реализованим задацима, прво усмено, а након стварања услова и у писаној форми.
10. Начин одржавања везе и размјена информација, обавјештења и упозорења са надлежним органима и институцијама јединице локалне самоуправе и, по потреби, Републике.
11. Радна група је обавезна да изради **План позивања** у року од 30 дана од дана усвајања Плана заштите и спасавања, а који ће бити у прилогу Плана мобилизације (Прилози број 8 и 9: Формат Плана позивања, варијанта 1 и 2). План позивања садржи:
 - списак запослених са ажурним подацима: име и презиме, адреса становања, број мобилног и фиксног телефона;
 - начин – шему позивања разрађену у двије варијанте.

Прва варијанта – у условима када су фиксна и мобилна телефонија у функцији:

Извршилац мобилизације или његов замјеник позива најближе сараднике путем телефона, највише три до четири лица, који затим обавјештавају о мобилизацији сљедећа три до четири запослена, и тако даље. Мрежу позивања ускладити са мјестом становања, како би се скратило вријеме мобилизације. Шемом позивања обухватити све запослене, тако да је јасно ко кога позива. У случају неодрживања на телефонски позив, лице које позива сачињава службену забиљешку.

Друга варијанта – у условима када фиксна и мобилна телефонија нису у функцији:

користи се курирска служба цивилне заштите јединице локалне самоуправе или се организује властита курирска служба. Директор/ректор утврђује начин мобилисања курира, при чему морају бити одређени и замјенски курири. Куририма се уручују спискови запослених на основу којих се врши позивање. Сваки курир и замјенски курир требају имати ажуран списак лица која позивају, са именом и презименом, адресом становања и бројем фиксног и мобилног телефона. Курири требају имати са собом образац позива (Прилог број 6: Образац позива за мобилизацију) и овлаштење потписано и овјерено печатом школе, које ће показати приликом уручивања позива. Шема позивања путем курира треба бити у потпуности разрађена и јасна. У случају да курир не затекне никога на адреси, може оставити позив код комшије или рођака, о чему сачињава писану забиљешку.

План позивања се ажурира након сваке промјене.

Све запослене треба упознати са Планом мобилизације, као и са њиховим обавезама и задацима у мобилизацији. Такође, све запослене упознати са Планом позивања у двије варијанте, ко су курири, односно замјенски курири. Мјере безбједности у мобилизацији требају бити приоритет.

Поступак мобилизације се може, уколико директор/ректор то процијени за сврсисходно, и практично провјерити кроз вјежбу мобилизације. Научене лекције идентификовати и унијети у План мобилизације како би се отклонили недостаци и унаприједила ефикасност у реализацији.

8. План хитног одговора

8.1. Увод

План хитног одговора разрађује задатке, мјере и активности које спасилачке и хитне службе и други субјекти од значаја за заштиту и спасавање реализују у случају елементарне непогоде и друге несреће.

Планом хитног одговора постиже се:

- брзо и ефикасно пружање помоћи онима којима је помоћ потребна;
- заштита материјалних и других добара и животне средине од негативног утицаја елементарне непогоде и друге несреће;
- што брже стварање основних услова за нормализацију стања на подручју погођеном елементарном непогодом и другом несрећом;
- провјера предложених рјешења у пракси и стално прилагођавање/ревизија.

Основни принципи Плана хитног одговора:

- свако има право на заштиту, спасавање и помоћ у случају елементарне непогоде и друге несреће;
- спасавање људских живота је приоритет у односу на друге мјере и активности заштите, спасавања и пружања помоћи;
- спасилачке и хитне службе и други субјекти и снаге одговора на елементарну непогоду и другу несрећу дужни су да пруже помоћ на најбољи могући начин и у најкраћем року;
- грађани су обавезни да учествују у заштити, спасавању и пружању помоћи у оквиру личне, узајамне и колективне заштите, самоиницијативно, односно по позиву или упутству надлежног органа, у складу са својим могућностима, степеном обучености и оспособљености, не угрожавајући себе нити своју околину;
- васпитно-образовна установа и јединица локалне самоуправе су први и основни ниво планирања, организовања и спровођења одговора на елементарну непогоду и другу несрећу;
- задаци, мјере и активности цивилне заштите и заштите и спасавања су невојне и хуманитарне природе;
- брз и ефикасан одговор на елементарну непогоду и другу несрећу темељи се на високом степену обучености и оспособљености спасилачких и хитних служби и других снага одговора;
- спровођење превентивних мјера значајно умањује губитке и ублажава посљедице елементарне непогоде и друге несреће;
- План хитног одговора заснован је на профилу ризика васпитно-образовне установе и јединице локалне самоуправе;
- План хитног одговора треба да омогући брзо прилагођавање спасилачких и хитних служби и других снага одговора на елементарну непогоду и другу несрећу, сценарију са најтежим могућим посљедицама као и непредвиђеном развоју догађаја – „шта ако ствари крену лоше“;
- информације од значаја за цивилну заштиту и заштиту, спасавање и пружање помоћи су јавне и требају бити доступне свима.

План хитног одговора дефинише мјере, задатке и активности заштите, спасавања и пружања помоћи, мјере личне, узајамне и колективне заштите, мјере и активности усмјерене ка обезбјеђењу основних услова за живот и рад на подручју погођеном елементарном непогодом и другом несрећом и начин поступања наставника/васпитача, другог запосленог особља и ученика/дјецe и студената у случају различитих врста опасности.

8.2. Начин израде Плана хитног одговора

Носилац израде Плана хитног одговора, на основу резултата анализе ризика, наводи листу репрезентативних ризика, са процјеном нивоа ризика, јединице локалне самоуправе и васпитно-образовне установе, као и листу осталих ризика.

Наводи кратке информације о вјероватноћи/учесталости, посљедицама, изложености, факторима рањивости за сваки репрезентативни ризик, укључујући и развој догађаја са најтежим могућим посљедицама, резултате вредновања ризика и оцјену капацитета јединице локалне самоуправе и васпитно-образовне установе од значаја за одређену врсту ризика, односно опасности.

Детаљно разрађује мјере и задатке заштите, спасавања и пружања помоћи, мјере личне, узајамне и колективне заштите у случају опасности, координацију и сарадњу са надлежним органима, институцијама и службама од значаја за одређену врсту ризика јединице локалне самоуправе и Републике, начин праћења стања и посљедица усљед елементарне непогоде и друге несреће, начин размјене података, информација, обавјештења и упозорења и друга питања.

Носилац израде Плана хитног одговора детаљно разрађује начин поступања у случају опасности које су разрађене у анализи сценарија, односно за сваки репрезентативни ризик – пожар, земљотрес, поплава, олујно невријеме, појава заразне болести и слично.

8.2.1. Поступак у случају пожара

1. Пожар представља веома опасан ризик у објектима попут васпитно-образовних установа, са непредвидивим посљедицама и потенцијално сложеним развојем догађаја. Често је ситуација након избијања пожара „нејасна“, а захтијева реакцију која не трпи одлагање.
2. Због тога, од суштинског је значаја обезбиједити да, првенствено наставно/васпитачко, а потом и друго запослено особље „влада ситуацијом“, односно да остане смирено у циљу спречавања панике. Ученици/дјеца и студенти треба да слиједе упутства наставника/васпитача, а то се најбоље постиже када наставници/васпитачи одају ауторитет и зраче сигурношћу.
3. Носилац израде Плана хитног одговора треба да узме у обзир да је важећим прописима утврђено да је свако лице које уочи пожар или непосредну опасност од пожара дужно да о томе обавијести ватрогасно-спасилачку јединицу и предузме мјере за отклањање непосредне опасности од пожара, ако то може учинити без опасности за себе или другога.
Такође, треба уважити чињеницу да само обучено лице може процијенити да ли је у могућности угасити пожар средствима која су му тренутно на располагању и само обучено лице зна и може употријебити средство за гашење пожара на адекватан начин.
4. Носилац израде Плана хитног одговора дефинише начин поступања у овим случајевима:
 - 4.1. Лице које је примијетило пожар није у стању да га угаси, а ниво опасности захтијева хитну реакцију.
 - 4.2. Ниво/обим опасности не захтијева хитну реакцију;

За обје наведене ситуације посебно, носилац израде Плана хитног одговора утврђује:

- како и шта ради и изговара, кога позива лице које је примијетило пожар, у циљу обавјештавања, односно упозоравања своје околине о насталој опасности;

- ко наређује, а ко објављује сигнал о пожарној опасности, на који начин – школским звоном у интервалу три пута по 20 секунди, са двије паузе између од по 15 секунди, у укупном трајању од 90 секунди, путем разгласа или ручним звоном, и шта изговара том приликом (све наведено уједно треба да значи и наређење за евакуацију). Препорука овог приручника је да, уколико пожар није могуће угасити или из било којег разлога није угашен, већ је и даље активан, евакуација буде обавезна мјера, управо због потенцијалне сложености и непредвидивости развоја догађаја;
 - утврђује се и ко, коју хитну службу (ватрогасно-спасилачка јединица, полиција, хитна медицинска помоћ, ОКЦ цивилне заштите 121), на који број позива и које информације даје у циљу дојаве о пожару и тражења помоћи.
5. Евакуација се реализује према Плану евакуације.
 6. Планом хитног одговора треба разрадити непредвиђене ситуације током напуштања објекта, и том приликом посебно дати препоруке о томе како се заштитити током проласка кроз задимљену зону, кроз зону са повећаним утицајем топлоте, прашине, у случају да због различитих околности није могуће напустити објекат.
 7. Планом хитног одговора утврђује се гдје се окупљају евакуисани ученици/дјеца и студенти, наставно/васпитачко и друго запослено особље, ко и на који начин провјерава бројно стање ученика/дјеце, студената и запосленог особља, ко и на који начин позива родитеље (у складу са узрастом). Посебно се наглашава сљедеће:
 - 7.1. Наставник/васпитач који у тренутку избијања опасности и наређења за евакуацију држи наставу, одговоран је за поступак и извођење евакуације и за бригу о ученицима/дјеци и студентима, посебно ученицима/дјеци са сметњама у развоју, до тренутка предаје ученика/дјеце родитељима.
 - 7.2. Наставно/васпитачко особље ставља се на располагање руководиоцу акције гашења пожара тек након што ученике/дјецу преда родитељима на даљу бригу, док се студенти након утврђивања бројног стања сами упућују својим кућама.
 - 7.3. Свако самоиницијативно извођење спасилачких активности, без дозволе и упутства руководиоца акције гашења пожара, строго је забрањено.
 - 7.4. По доласку ватрогасаца-спасилаца и других спасилачких служби, директор/ректор или друго лице које он овласти преноси руководиоцу акције гашења пожара све битне детаље, односно информације о пожару и другим околностима.
 - 7.5. Прво се спасавају угрожена лица, а након тога почиње акција гашења пожара. Директор/ректор, односно лице које он овласти и руководилац акције гашења пожара заједнички одлучују о начину спасавања лица која су евентуално остала у објекту.
 - 7.6. У случају да пожар отежава или онемогућава акцију спасавања угрожених лица, један дио ватрогасаца/спасилаца одмах приступа гашењу пожара, док се истовремено одвија акција спасавања угрожених лица. Према процјени ситуације, руководилац акције гашења пожара и директор/ректор, односно лице које он овласти, одлучују да се затражи додатна помоћ.
 - 7.7. Након гашења пожара и даље треба слиједити упутства руководиоца акције гашења.
 8. Према потреби, увести дежурство.
 9. Планом хитног одговора разрадити поступак у случају да се пожар догоди у радно и ванрадно вријеме и према потреби наредити мобилизацију запослених.

8.2.2. Поступак у случају земљотреса

1. Земљотрес је, као и пожар, непредвидив и изненадан догађај, са разорним потенцијалом и сложеним развојем догађаја. Разлика у интензитету земљотреса, фактори рањивости, појава страха и панике, одређујуће утичу на начин поступања.

Носилац израде Плана хитног одговора треба да разради:

- 1.1. поступак када се лица у тренутку почетка земљотреса затекну у објекту васпитно-образовне установе;
- 1.2. поступак када се лица у тренутку почетка земљотреса затекну испред, односно у непосредној близини објекта васпитно-образовне установе;
2. Наставник/васпитач који држи наставу одговоран је да, у тренутку када дође до земљотреса, сви ученици/дјеца и студенти заузму заштитни положај, како би се заштитили од повреда усљед урушавања објекта, превртања намјештаја, падања предмета са полица, пуцања стакла и слично. Објекат се напушта након смиривања тла, а лица која се у тренутку земљотреса затекну напољу, не смију улазити у објекат, већ се требају удаљити од њега, као и од далековода и дрвећа. Евакуација се изводи тек након смиривања тла, у складу са Планом евакуације. Повратак у објекат васпитно-образовне установе могућ је након што се то одобри. Ове радње требају бити унапријед увјежбане.
3. Планом хитног одговора треба утврдити да одлуку о евакуацији и руковођење евакуацијом врши наставник/васпитач који тренутно води наставу. Ово је осјетљив тренутак за доношење одлуке о томе да ли извести евакуацију или не, посебно због нејасне ситуације у објекту и његовој непосредној околини у том тренутку, утицаја панике, могућих оштећења и урушавања објекта, могућег избијања пожара и слично. Ипак, уколико постоји недоумица у вези с тим и када је тешко направити јасну процјену, боље је извести евакуацију, него остати у објекту. Одлука о овоме је још тежа ако се зна да је евакуације веома сложен и ризичан поступак, усљед којег може да се повриједи, па чак и страда више лица него од посљедица самог земљотреса. Због наведених околности, као и у случају пожара, од пресудног је значаја да наставно/васпитачко и друго запослено особље остане мирно и личним примјером помаже да се овлада ситуацијом.
4. Носилац израде Плана хитног одговора утврђује ко, коју хитну службу (ватрогасно-спасилачка јединица, полиција, хитна медицинска помоћ, ОКЦ цивилне заштите 121) позива и које информације даје у циљу дојаве о земљотресу и тражењу помоћи.
5. Планом хитног одговора треба разрадити непредвиђене ситуације током напуштања објекта. У случају избијања пожара, у мјери у којој је то могуће, поступити као у тачки 8.2.1 Поступак у случају пожара.
6. Планом се дефинише гдје се окупљају евакуисани ученици/дјеца и студенти, наставно/васпитачко и друго запослено особље, те ко и на који начин провјерава бројно стање ученика/дјеце, студената и запосленог особља, ко и на који начин позива родитеље ученика/дјеце.
Након евакуације и преузимања ученика/дјеце од стране родитеља, наставно/васпитачко и друго запослено особље се ставља на располагање руководиоцу акције спасавања, без чијег упутства се не смију самоиницијативно изводити спасилачке активности.
7. По доласку спасилачких и хитних служби, директор/ректор, односно друго овлаштено лице преноси руководиоцу акције спасавања све битне детаље, односно информације које им могу помоћи током акције спасавања. У случају да је дошло до рушења објекта, односно његовог дијела, потребно је утврдити критична мјеста на која треба обратити пажњу, лоцирати мјеста са којих се јављају затрпани и повријеђени, утврдити дијелове објекта који се могу накнадно урушити и предузети мјере њиховог обезбјеђења.
8. Запослено особље и ученици/дјеца и студенти требају бити унапријед упознати са поступцима у случају да остану затрпани, повријеђени или им је усљед урушавања дијела објекта онемогућена евакуација.
9. Планом хитног одговора разрадити поступке у случају да се земљотрес догоди у радно и ванрадно вријеме.

10. Директор/ректор или лице које он овласти, у складу са властитом процјеном или по одлуци надлежног органа, доноси одлуку о увођењу дежурства, извршењу мобилизације и привременом прекиду васпитно-образовног процеса.

8.2.3. Поступак у случају поплаве

1. Поплавни ризик може укључивати различите нивое опасности, од оних са спорим почетком, попут постепеног нарастања великих ријека, до бујичних поплава и поплава усљед пуцања бране на хидроакмулацији, што оставља врло кратко вријеме за одговор, захтијева ефикасан систем раног упозоравања на опасност и хитну евакуацију. Објект васпитно-образовне установе може бити изложен и ризику од унутрашње поплаве усљед пуцања водоводне цијеви, што ипак представља опасност са малим посљедицама. Планом хитног одговора треба разрадити мјере, радње и поступке у складу са врстом и нивоом опасности.
2. У условима обилних падавина и високог водостаја, треба планирати стално праћење временске прогнозе, ниво и трендове пораста водостаја, прогнозу падавина за наредни период, стање на путевима и њиховој проходности, начин размјене података, обавјештења и упозорења, који су то органи, службе и институције јединице локалне самоуправе и Републике са којима треба проводити сарадњу и координацију, а све у циљу праћења стања и предузимања потребних мјера. У случају плављења путних комуникација и њиховог привременог прекида, Планом треба предвидјети алтернативне путне правце.
3. Потребно је разрадити мјере и активности узимајући у обзир да ли се поплава догодила у радно или ванрадно вријеме.
4. Директор/ректор или лице које он овласти, у складу са властитом процјеном или по одлуци надлежног органа доноси одлуку о увођењу дежурства, извршењу мобилизације и привременом скраћењу или прекиду васпитно-образовног процеса.
5. У случају плављења дворишта, игралишта, односно самог објекта васпитно-образовне установе Планом хитног одговора треба утврдити ко, на који начин и кога позива у циљу тражења помоћи.
6. Мјере асанације поплављеног подручја и просторија спроводе се након повлачења воде са поплављеног подручја и објекта.

На исти начин, уважавајући специфичност појединих опасности, Планом хитног одговора разрадити мјере, радње и поступке и у случају осталих хидрометеоролошких ризика: олујно невријеме, град, удар грома, екстремне температуре, обилне сњежне падавине, као и у случају појаве заразних болести.

Поступак у случају осталих опасности треба разрадити уважавајући ниво опасности.

9. План евакуације

9.1. Увод

Евакуација се спроводи са циљем да се ученици/дјеца, студенти и запослено особље премјесте из објекта васпитно-образовне установе коме пријети опасност или је непосредно угрожено елементарном непогодом и другом несрећом, на сигурно подручје.

Евакуација треба бити правовремена (кад год је то могуће), организована и без панике.

Евакуација је сложена активност, на чију реализацију утиче много чинилаца на које често није могуће утицати. Непредвидиве и непланиране околности током евакуације су нормална

појава. Фактор који се не смије занемарити током планирања и извођења евакуације јесте чињеница да се уз запослено особље, евакуише велики број ученика/дјеце млађег узраста, студената као и ученика/дјеце са сметњама у развоју, што носи посебну одговорност за одговорна лица васпитно-образовних установа. Због тога, евакуација треба бити добро испланирана те практично увјежбана.

Евакуацију треба спроводити у случају пожара, земљотреса и поплаве у складу са процјеном и према потреби, због изразито високог нивоа ризика, бројних фактора рањивости и изложености, те чињенице да на релативно малом простору ради и борави велики број лица.

Евакуацију је потребно извести и у случају других опасности и непредвиђених ванредних догађаја и појава, а у складу са процјеном тренутне ситуације, те имајући у виду чињеницу да је безбједност ученика/дјеце и студената на првом мјесту.

Евакуација понекад, због сложености и непредвидивости околности у којима се изводи, носи са собом и одређену дозу ризика. Чест је случај да се више лица повриједи током евакуације, него услед посљедица и штетног утицаја саме опасности. Разлози за то могу се наћи у неорганизованости, неувјежбаности, страху и паници, непознавању ситуације, недостатку знања о ризицима и ризичним ситуацијама, себичности и претјераном страху за себе, недовољној спремности да се помогне другоме и сличним разлозима. Због тога је важно да се наставно/васпитачко и друго запослено особље до најмањих детаља упозна не само са поступком у случају евакуације, својим обавезама и улогом у евакуацији већ и да схвати колика је њихова одговорност у тој активности.

Ученици/дјеца и студенти морају бити едуковани по овом питању, а најважније је да прихвате чињеницу да им од ефикасно реализоване евакуације могу зависити живот и здравље.

Најважнији елемент у припреми за евакуацију јесте њено практично увјежбавање. Прве вјежбе могу бити опуштеније, са најавом, успореније – ради додатних појашњења, са проигравањем различитих ситуација, промјеном праваца кретања и слично.

До стицања рутине долази се понављањем, а на одређеном нивоу увјежбаности, вјежбе евакуације могу имати озбиљнији и строжи карактер и не морају бити најављене.

Важно је развијати колективни дух, принцип узајамности и солидарности, како би ученици/дјеца, студенти и запослено особље, поред бриге за себе, развили потребу да се брину и за другог и пруже му помоћ.

9.2. Поступак у случају евакуације – план напуштања објекта

Планом евакуације треба да се предвиде опасности, догађаји или непредвиђене ситуације, колико је то могуће, услед којих треба извести евакуацију ученика/дјеце, студената, наставног/васпитачког и другог запосленог особља.

Планом се дефинише сљедеће:

1. Ко и на који начин наређује евакуацију, коме издаје наређење.
2. Ко објављује наређење или сигнал за евакуацију и на који начин (школским или ручним звоном, путем разгласа, гласом – шта и гдје изговара).
3. Да ли се и када евакуација изводи по наређењу директора/ректора, односно лица које он овласти или по објављеном сигналу или о томе према властитој процјени у датим околностима одлучује наставник/васпитач који тренутно изводи наставу.

4. Ко руководи евакуацијом? Препорука овог приручника је да наставник/васпитач који изводи наставу издаје кратка упутства ученицима/дјецима и студентима, којим их укратко упознаје са ситуацијом и насталим околностима, обавјештава их да ће се евакуисати и укратко их подсјећа на начин и правац кретања и гдје је зборно мјесто након напуштања објекта. Тај наставник/васпитач је одговоран и води бригу о ученицима/дјецима све до тренутка када их преда њиховим родитељима (студенте упућује родитељима након утврђивања бројног стања).
5. Шта понијети са собом? Наставници/васпитачи ће понијети дневнике, а ученици/дјеца и студенти, зависно од тренутне ситуације и процјене наставника/васпитача, годишњег доба и других околности најнужније личне ствари. Узимање ствари не смије да буде узрок губљења драгоцјеног времена.
6. Начин кретања током евакуације и поступци у условима отежаног кретања и непредвиђених ситуација.
7. Радње и поступци које треба извршити прије напуштања објекта:
 - 7.1. Обезбиједити да сва излазна врата из објекта током евакуације остану у отвореном положају, одредити лица задужена за овај задатак;
 - 7.2. Прегледати све просторије у циљу провјере да неко није остао након напуштања објекта (учионице, радне собе, тоалети, зборница, помоћне и друге просторије), одредити лице задужено за то на свакој етажи;
 - 7.3. Обезбиједити да након напуштања просторија и објекта прозори и врата остану затворени, да електрична енергија, апарати, гас и вода буду искључени и одредити лица која ће то урадити.
8. Након напуштања објекта васпитно-образовне установе и доласка на зборно мјесто, забранити свако самоиницијативно удаљавање као и повратак у објекат. Провјера бројног стања је обавезна. Планом обавезати наставнике/васпитаче на провјеру бројног стања ученика/дјеце и студената, а одредити лица која су задужена за провјеру бројног стања запосленог особља. Уколико неко недостаје, претпоставка је да је повријеђен и из било ког разлога спријечен да напусти објекат, те да му је потребна помоћ. По доласку спасилачких и хитних служби, о овој околности се одмах упознаје руководилац акције спасавања и почиње потрага за несталим лицем.
9. Које информације су од кључног значаја и треба их пренијети руководиоцу акције спасавања након њиховог доласка (стање у и око објекта васпитно-образовне установе, оштећења, задимљеност, детаљи о пожару, распоред просторија, гдје се налазе лица која се нису евакуисала, у каквом су стању, могућност приласка и друге информације).
10. Ко и на који начин позива родитеље? Препорука је да то ураде наставници/васпитачи који су извели ученике/дјецу на зборно мјесто, уз помоћ ученика/дјеце, а све у циљу да се родитељи што прије позову и да се ученици/дјеца што краће задрже на зборном мјесту. Долазак родитеља по своју дјецу потенцијално може бити осјетљива фаза, изазвати додатну панику, па ову радњу треба добро припремити и што прије завршити.
11. Након преузимања ученика/дјеце од стране родитеља, наставно/васпитачко и друго запослено особље ставља се на располагање спасилачким службама (студенти се након утврђивања бројног стања упућују својим кућама).

Предуслови за брзу и безбједно изведену евакуацију су бројни, и то Планом евакуације треба узети у обзир:

- обиљежени и проходни правци евакуације;
- обиљежени и нумерисани улази/излази из васпитно-образовне установе;
- у току радног времена ниједан улаз/излаз не смије бити закључан на начин да се са унутрашње стране не може отворити. Уколико се из било којег разлога улази/излази морају закључати, треба користити „лептир браву“;
- нумерисане учионице и остале просторије у васпитно-образовној установи;

- дефинисани основни и алтернативни правци евакуације, као и основни и алтернативни излази из васпитно-образовне установе – алтернативни правци евакуације и излази одређују се из више разлога: планирање непредвиђене ситуације, иницијални догађаји који могу бити окидач за развој других опасности, опасних догађаја и појава, спречавање гужве и закрчења итд.;
- зборно мјесто након напуштања објекта и алтернативно зборно мјесто – избор зборног мјеста треба да обезбиједи сигурност евакуисаним, али и да не ремети прилаз и активности спасилачких и хитних служби;
- тлоцрт васпитно-образовне установе, са распоредом просторија, обиљеженим правцима евакуације и улазима/излазима истакнут на видним мјестима на свакој етажи;
- наставно/васпитачко особље зна којим правцем за евакуацију се крећу и на који излаз напуштају објекат (укључујући и алтернативне правце);
- наставник/васпитач који тренутно изводи наставу наређује евакуацију ученицима/дјеци/студентима, води их на унапријед утврђен начин и предвиђеним правцем, односно правцем који омогућава највећи ниво безбједности и најбрже напуштање објекта;
- наставно/васпитачко особље треба бити спремно за непредвиђене и нејасне ситуације (урушавање дијела објекта, ватра, топлота, задимљени правци, прашина, ситуације у којима није могуће знати шта се дешава и каква је ситуације у дијелу објекта кроз који тек треба проћи) – лицима која се повриједи током евакуације прво треба помоћи да напусте објекат, а тек након тога им пружити прву помоћ;
- наставно/васпитачко и друго запослено особље упознато је са својом улогом и задацима у евакуацији;
- поступак евакуације је до детаља и аутоматизма увјежбан.

Обиљежени правци евакуације, нумерација просторија и улаза/излаза треба да буду идентични у објекту васпитно-образовне установе, на тлоцрту и у Плану евакуације. Сваку измјену треба одмах ажурирати и ускладити.

10. Завршне напомене

1. Репрезентативни ризици представљају сталну или повремену пријетњу по ученике/дјецу, студенте, наставно/васпитачко и друго запослено особље, имовину и инфраструктуру васпитно-образовне установе. Због тога бављење ризиком није једнократан задатак, већ обавеза која мора имати континуитет. Такође, питање бављења ризиком није задатак за појединца или неколико лица, већ тема у коју требају бити укључени сви релевантни фактори – заинтересоване стране, по принципу „тиче се свих“. У том циљу, васпитно-образовне установе требају обезбиједити сталну и непосредну сарадњу и укљученост у ову проблематику свих органа и служби од значаја за цивилну заштиту и заштиту и спасавање на подручју јединице локалне самоуправе, укључујући и родитеље и саме ученике/дјецу и студенте.
2. Ризик никада није раван нули и није непромјенљива категорија. Ниво ризика се мијења током времена и у простору, јер су промјенљиви и фактори/елементи који га одређују – опасност, вјероватноћа/учесталост, рањивост, изложеност, посљедице и капацитет супротстављања. Сама чињеница да у васпитно-образовној установи борави и ради велики број лица (ученици/дјеца, студенти, наставно/васпитачко и друго особље), уз бројне идентификоване факторе рањивости и изложеност, увећава ниво ризика. Због

тога ризик треба бити предмет сталне пажње, а плански документи подложни ревизији и ажурирању.

3. Предуслов за едукацију ученика/дјеце и студената, и развијање њихове свјесности о ризицима јесте едуковано наставно/васпитачко особље.
4. Провођење превентивних мјера и активности представља најбољи и провјерен пут ка смањењу ризика. Едукација, познавање опасности и њиховог штетног утицаја, развијање свјесности о ризицима, познавање и увјежбавање поступака у случају опасности и евакуације представља значајан сегмент превентивног дјеловања. Ове мјере не изискују финансијске трошкове, а могу бити реализоване у сарадњи са надлежним органима и службама јединице локалне самоуправе.
Неке од предложених мјера изискују финансијске трошкове и могу се третирати у оквиру текућег и инвестиционог одржавања, уз друге мјере предложене са циљем смањења фактора рањивости и изложености. Ове мјере треба реализовати у складу са листом приоритета која уважава потребу за дјеловањем, са једне стране и ограничених могућности, са друге стране. Мјере треба планирати и реализовати у координацији са надлежним министарствима Републике Српске и јединицом локалне самоуправе.
5. План заштите и спасавања намијењен је првенствено одговорним лицима, школским одборима/управним одборима, научно наставним вијећима, наставном/васпитачком и другом запосленом особљу васпитно-образовних установа. Управе васпитно-образовних установа и наставно/васпитачко особље обавезни су да одређене сегменте и садржаје Плана, посебно оне који се односе на поступке у случају опасности, те начин поступања у случају евакуације, пренесу на одговарајући начин, прилагођене потребама и узрасту ученицима/дјеци и студентима.
6. Васпитно-образовне установе су обавезне да у годишњем програму рада планирају и реализује тематске садржаје, обуку и вјежбе из области цивилне заштите, а о чијој реализацији се води посебна евиденција.
7. Са начином поступања у случају опасности и евакуације треба упознати све запослене и ученике/дјецу, студенте, а посебно наставно/васпитачко и друго запослено особље, које у том случају има утврђене обавезе и одговорности. Све запослене упознати са Планом мобилизације, укључујући и варијанте Плана позивања које дефинише управа васпитно-образовне установе. Сваком лицу којем се додијели неки задатак, односно активност у мобилизацији и евакуацији, треба одредити замјенско лице које ће обављати тај задатак или активност у случају његове спријечености.
8. Одређене мјере, радње и поступке практично увјежбавати, као што је начин поступања у случају опасности, посебно у случају пожара и земљотреса, те поступке у случају евакуације.
9. Директор/ректор ће својом одлуком регулисати начин руковања и чувања дневника и друге документације васпитно-образовне установе у ванредној ситуацији и за вријеме евакуације.
10. Руковалац Планом је одговорно лице васпитно-образовне установе. То лице одлучује о томе када ће План бити активиран и одговорно је за његово ажурирање и ревизију. План ажурирати, односно ревидирати најмање једном годишње, или ако се испуне сљедећи предуслови:

- након промјена у Процјени ризика и другим документима Плана јединице локалне самоуправе у мјери да то има утицај и на планске документе васпитно-образовне установе;
 - након реализације одређених мјера и активности које доприносе смањењу ризика од катастрофа и јачању отпорности васпитно-образовне установе;
 - након сагледавања резултата годишње анализе стања безбједности у васпитно-образовној установи;
 - након анализе вјежби поступања у случају опасности и вјежби евакуације;
 - након промјене одређених података, нпр. статистика, контакти и слично.
11. Одговорно лице васпитно-образовне установе је у обавези да једном годишње, у оквиру годишњег извјештаја о раду попуни и ажурира Упитник испитивања капацитета за смањење ризика у основним и средњим школама у Републици Српској и достави га, путем служби цивилне заштите јединице локалне самоуправе Републичкој управи цивилне заштите.

Прилог број 1: Терминологија

Прихватљиви ризик (*Acceptable Risk*)

Ниво потенцијалних губитака који друштво или заједница сматра прихватљивим у датим друштвеним, економским, политичким, културним, техничким и условима животне средине.

Напомена: У грађевинарству се термин „прихватљиви ризик“ такође користи за процјену и дефинисање структуралних и неструктуралних мјера које су потребне за смањење могуће штете по људе, имовину, службе и системе до одабраног подношљивог нивоа, према прописима или „прихваћеној пракси“, а који се заснивају на познатој вјероватности коју са собом носи опасност и други фактори.

Капацитет (*Capacity*)

Комбинација свих предности, атрибута и расположивих ресурса унутар заједнице, друштва или организације, које могу да се користе за постизање договорених циљева.

Напомена: Капацитет може да укључује инфраструктуру и физичка средства, институције, друштвене способности суочавања, као и људско знање, вјештине и колективне атрибуте попут друштвених односа, вођства и руковођења. Капацитет се може описати и као способност. Процјена капацитета је израз за процес којим се капацитет групе разматра у односу на жељене циљеве, те се ради даљих активности утврђују недостаци у капацитетима.

Капацитет борбе (*Coping Capacity*)

Способност људи, организација и система да се коришћењем доступних вјештина и ресурса суоче с неповољним условима, ванредним ситуацијама или катастрофама и управљају њима.

Напомена: Капацитет борбе захтијева непрекидно праћење, ресурсе и добро управљање, како у уобичајеним околностима, тако и за вријеме кризе или неповољних услова. Капацитети борбе доприносе смањењу ризика од катастрофа.

Катастрофа (*Catastrophy*)

Озбиљан поремећај у функционисању заједнице или друштва који укључује шире људске, материјалне, економске и еколошке губитке и утицаје, а надилази способност погођене заједнице или друштва да се против њега бори коришћењем властитих ресурса.

Напомена: Катастрофе се често описују као резултат комбинације изложености опасности, присутних услова рањивости и недовољног капацитета или мјера за смањење или суочавање с потенцијалним негативним посљедицама. Утицаји катастрофа могу да укључују губитак живота, повреде, болести и остале негативне утицаје на људску, физичку, менталну и друштвену добробит, заједно с оштећењем имовине, уништавањем средстава, губитком служби, социјалним и економским поремећајима и деградацијом животне средине.

Ризик од катастрофа (*Disaster Risk*)

Потенцијални губици у катастрофама, у смислу људских живота, здравственог стања, егзистенције, имовине и услуга, који могу да се појаве у одређеној заједници или друштву током одређеног будућег периода.

Напомена: Дефиниција ризика од катастрофа одражава концепт катастрофа као исхода континуирано присутних услова ризика. Ризик од катастрофа обухвата различите врсте потенцијалних губитака, које је често тешко квантификовати. Ипак, са знањем о доминантним опасностима и обрасцима популационог и социоекономског развоја, ризици од катастрофа могу да се процијене и мапирају, барем у ширем смислу.

Управљање ризицима од катастрофа (*Disaster Risk Management*)

Систематски процес коришћења управних директива, организација и оперативних вјештина и капацитета за спровођење стратегија, политика и унапријеђених капацитета за суочавање да би се смањили штетни утицаји опасности и могућност појаве катастрофе.

Напомена: Овај израз је шира верзија општијег појма „управљања ризиком” за рјешавање специфичних питања ризика од катастрофа. Управљање ризицима од катастрофа настоји да избјегне, смањи или пренесе штетне утицаје опасности кроз активности и мјере за спречавање, ублажавање и спремност.

Смањење ризика од катастрофа (*Disaster Risk Reduction*)

Појам и пракса смањења ризика од катастрофа кроз системске напоре да се анализирају узрочни фактори катастрофа те да се њима управља, укључујући смањену изложеност опасностима, смањену рањивост људи и имовине, разумно управљање земљиштем и животном средином, те побољшану спремност на штетне догађаје.

Напомена: Свеобухватни приступ смањењу ризика од катастрофа наведен је у Хјого оквиру за дјеловање, који је УН усвојио 2005. године, а чији је очекивани исход „значајно смањење губитака од катастрофа у животима и друштвеним, економским и еколошким ресурсима заједнице и државе”. Систем Међународне стратегије за смањење ризика од катастрофа (*енгл. ISDR*) обезбјеђује инструмент за сарадњу међу владама, организацијама и актерима цивилног друштва и помаже у спровођењу Оквира. Иако се понекад користи израз „смањење катастрофа”, потребно је споменути да појам „смањење ризика од катастрофа” пружа бољу препознатљивост континуиране природе ризика од катастрофа и трајни потенцијал за смањење тих ризика.

Систем раног упозоравања (*Early Warning System*)

Скуп капацитета потребних за израду и достављање правовремене и смислене информације упозорења како би се омогућило појединцима, заједницама и организацијама којима пријети опасност да се припреме и да поступе на одговарајући начин и у одговарајуће вријеме како би се смањила могућност штете или губитака.

Напомена: Ова дефиниција обухвата низ фактора потребних за постизање ефикасних одговора на упозорења. Систем раног упозоравања, који је усмјерен на људе, обухвата четири кључна елемента: знање о ризицима, праћење, анализу и прогнозирање опасности, комуникацију и дистрибуцију обавијести и упозорења, те локалне могућности одговора на примљена упозорења. Такође се користи израз „*end-to-end*”, односно потпун систем упозоравања како би се нагласило да систем упозоравања треба да обухвати све кораке од откривања опасности до одговора заједнице.

Изложеност (*Exposure*)

Људи, имовина, системи или други елементи присутни у зонама хазарда који тиме подлијежу потенцијалним губицима.

Напомена: Мјере изложености могу да укључују одређени број особа или врсту средстава у датом подручју. Оне се могу комбиновати с рањивошћу елемената изложених било којој одређеној опасности да би се процијенили квантитативни ризици повезани с одређеном опасношћу на подручју од интереса.

Опасност (*Hazard*)

Опасна појава, материја, људска активност или стање које може да доведе до губитка живота, повреда или других утицаја на здравље, материјалне штете, губитка егзистенције и услуга, социјалних и економских поремећаја или оштећења животне средине.

Напомена: Опасности од интереса за смањење ризика од катастрофа наведене су у фусноти 3. Хјого оквира за дјеловање као „... опасности природног поријекла и сродне еколошке и технолошке опасности и ризици”. Такве опасности произлазе из различитих геолошких, метеоролошких, хидролошких, океанских, биолошких и технолошких извора, уз њихово могуће комбиновано дјеловање. У техничким окружењима опасности су описане квантитативно на основу вјероватне учесталости појављивања различитих интензитета за различита подручја, као што је утврђено на основу историјских података или научне анализе.

Ублажавање (*Mitigation*)

Смањивање или ограничавање штетних утицаја опасности и катастрофа.

Напомена: Штетни утицаји опасности често не могу да се спријече у потпуности, али њихова размјера или озбиљност може знатно да се умањи различитим стратегијама и активностима. Мјере ублажавања обухватају инжињерске технике и градњу отпорну на опасности, као и унапређење политика заштите животне средине и свијести јавности. Треба споменути да се „ублажавање” у политици климатских промјена дефинише другачије, имајући у виду да је то и израз коришћен за смањење емисије гасова стаклене баште који узрокују климатске промјене.

Природна опасност (*Natural Hazard*)

Природни процес или појава која може да доведе до губитка живота, повреда или других утицаја на здравље, материјалне штете, губитка егзистенције и услуга, социјалних и економских поремећаја или оштећења животне средине.

Напомена: Природне опасности су подскуп свих опасности. Израз се користи за описивање стварних опасности, као и латентних стања опасности која могу да прерасту у будуће догађаје. Природне опасности карактеризује њихова величина или интензитет, брзина настанка, трајање и подручје обухвата. На примјер, потреси су кратког трајања и обично утичу на релативно мало подручје, а суша се споро јавља и нестаје, а често утиче на велике регије. У неким случајевима хазарди могу да се истовремено јаве, попут поплава узрокованих ураганом или цунамија насталог усљед потреса.

Спремност (*Preparedness*)

Знања и способности које су развиле власти, професионалне организације за одговор и опоравак, заједнице и појединци да би могли ефикасно да предвиде, одговоре и опораве се од утицаја вјероватних, непосредних или садашњих опасности или услова.

Напомена: Активности на развијању спремности спроводе се у контексту управљања ризицима од катастрофа и циљ им је да изграде капацитете потребне за ефикасно управљање свим врстама опасности и постизање преласка с фазе одговора на одрживи опоравак. Припремљеност се заснива на анализи ризика од катастрофа и добрих повезница са системима раног упозоравања, а обухвата активности попут планирања непредвиђених ситуација, складиштења опреме и помагала, разраде рјешења за координацију, евакуацију и информисање јавности, те одговарајућих обука и вјежби на терену. Активности морају да буду подржане формалним институционалним, законским и буџетским могућностима. Сродан појам „приправност” описује способност да се брзо и на одговарајући начин одговори онда када је то потребно.

Превенција (Prevention)

Безрезервно избјегавање негативних утицаја опасности и катастрофа.

Напомена: Превенција (односно спречавање катастрофа) изражава концепт и намјеру да се у потпуности избјегну потенцијални негативни утицаји кроз спровођење активности унапријед. Примјери тога су бране или насипи који елиминишу ризике од поплава, прописи за намјену земљишта који не допуштају никаква насељавања у високоризичним зонама, те сеизмички и инжињерски дизајн који обезбјеђује опстанак и функцију критичних објеката у случају евентуалног потреса. Врло често није могуће потпуно избјегавање губитака, те задатак постаје активност ублажавања. Једним дијелом и из наведеног разлога, изрази превенција и ублажавања се понекад користе као синоними у свакодневном говору.

Опоравак (Recovery)

Обнова и унапређење, по потреби, објеката, егзистенције и услова живљења у заједницама погођеним катастрофом, укључујући и напоре на смањењу фактора ризика од катастрофа.

Напомена: Задатак опоравка путем санације и обнове почиње убрзо након завршетка фазе ванредне ситуације, а треба да се заснива на већ постојећим стратегијама и политикама које обезбјеђују јасне институционалне одговорности за активности на опоравку и омогућавају учешће јавности. Програми опоравка, заједно с већом свијести јавности и ангажманом након катастрофе, пружају вриједну прилику за израду и спровођење мјера за смањење ризика од катастрофа и примјену принципа унапријеђене поновне изградње (*енгл. Build Back Better*).

Отпорност (Resilience)

Способност система, заједнице или друштва изложеног опасностима да се одупре, апсорбује, одговори на посљедице опасности на благовремен и ефикасан начин и опорави се од њих, укључујући очување и обнову својих битних основних структура и функција.

Напомена: Отпорност подразумијева способност „опоравка” или „повратка” након удара. Отпорност заједнице у односу на потенцијалне опасности одређена је степеном до ког заједница има потребне ресурсе и колико је способна самостално да се организује прије и током периода потребе.

Одговор (Response)

Пружање услуга у ванредним околностима и помоћ јавности током или непосредно након катастрофе да би се спасили животи, смањили негативни утицаји на здравље, обезбиједила јавна сигурност и задовољиле основне егзистенцијалне потребе погођеног становништва.

Напомена: Одговор на катастрофу највећим дијелом је усмјерен на непосредне и краткорочне потребе и понекад се назива „помоћ при несрећама”. Фаза одговора и накнадна фаза опоравка нису јасно разграничене. Неке активности код одговора, попут обезбјеђења привременог смјештаја и водоснабдијевања, могу да се продуже и на фазу опоравка.

Ризик (Risk)

Комбинација вјероватности неког догађаја и његових негативних посљедица.

Напомена: Ова дефиниција пажљиво слиједи дефиницију *ISO/IEC* Водича 73. Израз „ризик” има двије различите конотације. Наиме, у популарној употреби нагласак је обично на концепту прилике или могућности, попут „ризика од несрећа”, док се у техничким окружењима нагласак обично ставља на посљедице, у смислу „потенцијалних губитака” за неки одређени узрок, мјесто и вријеме. Може да се примијети да не дијеле сви исте ставове о значају и узроцима различитих ризика.

Рањивост (*Vulnerability*)

Карактеристике и околности заједнице, система или имовине које га чине подложним штетним утицајима опасности.

Напомена: Постоје многи аспекти рањивости, који произлазе из различитих физичких, социјалних, економских и еколошких фактора. Примјери тих аспеката су лоше пројектовање и изградња објеката, неадекватна заштита имовине, недостатак јавних информација и свијести, ограничено службено препознавање ризика и мјера приправности и небрига за мудро управљање животном средином. Рањивост значајно варира унутар заједнице и током времена. Овом дефиницијом се рањивост утврђује као карактеристика елемента од интереса (заједнице, система или имовине) која је независна од своје изложености. Међутим, у општој употреби, израз се често користи у ширем смислу да би укључио изложеност елемента.

Прилог број 2: Разрађен примјер израчуна нивоа/обима ризика, процјене непоузданости резултата анализе ризика и вредновања ризика

Сценариј за највјероватнији могући догађај

Критеријуми за процјену вјероватноће/учесталости

Категорија	Вјероватноћа/учесталост			Одабрана вриједност – означити са х
	Квалитативна оцјена	Вјероватноћа	Учесталост	
1	Врло ниска	до 1%	једном у 100 година и рјеђе	
2	Ниска	од 1% до 5%	једном у 20 до 100 година	
3	Просјечна	од 5% до 50%	једном у 2 до 20 година	Х
4	Висока	од 51% до 98%	једном у 1 до 2 године	
5	Врло висока	преко 98%	једном годишње и чешће	

Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на живот и здравље људи за привредно друштво и друго правно лице

Циљна/ризична група – живот и здравље људи

Категорија	Посљедице	Критеријум	Одабрана вриједност – означити са х
1	Занемарљиве	до 0,01%	
2	Мале	од 0,01% до 0,05%	
3	Умјерене	од 0,05% до 0,10%	
4	Значајне	од 0,10% до 1%	
5	Катастрофалне	више од 1%	Х

Напомена: Критеријум представља укупан број запослених захваћен посљедицама опасности – смртно страдали, повријеђени, обољели у односу на укупан број запослених, изражен процентима.

Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на имовину

Циљна/ризична група – имовина

Категорија	Посљедице	Критеријум	Одабрана вриједност – означити са х
1	Занемарљиве	< 1%	
2	Мале	од 1% до 5%	
3	Умјерене	од 5% до 10%	
4	Значајне	од 10% до 20%	Х
5	Катастрофалне	>20%	

Напомена: За привредна друштва и друга правна лица посљедице представљају материјалну штету процијењену у складу са важећом методологијом у односу на збир вриједности основних средстава и обртног капитала, изражену у процентима према утврђеним категоријама.

Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на критичну инфраструктуру

Циљна/ризична група – критична инфраструктура

Категорија	Посљедице	Критеријум – материјална штета изражена у процентима	Одабрана вриједност – означити са х
1	Занемарљиве	< 1%	
2	Мале	од 1% до 5%	
3	Умјерене	од 5% до 10%	Х
4	Значајне	од 10% до 20%	
5	Катастрофалне	> 20%	

Напомена: За привредна друштва и друга правна лица посљедице представљају материјалну штету процијењену у складу са важећом методологијом у односу на збир вриједности основних средстава и обртног капитала, изражену у процентима према утврђеним категоријама.

Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на животну средину

Циљна/ризична група – животна средина			
Категорија	Посљедице	Критеријум – материјална штета изражена у процентима	Одабрана вриједност – означити са х
1	Занемарљиве	< 1%	
2	Мале	од 1% до 5%	
3	Умјерене	од 5% до 10%	Х
4	Значајне	од 10% до 20%	
5	Катастрофалне	> 20%	

Напомена: Укупна материјална штета процијењена у складу са важећом методологијом, изражена у процентима у односу на буџет.

Вјероватноћа: 3

Посљедице:

-људи 5

-имовина 4

$5+4+3+3=15:4=3,75$ заокружујемо на 4 посљедице

-критична инфраструктура 3

-животна средина 3

Матрица ризика за највјероватнији могући догађај

ПОСЉЕДИЦЕ	КАТАСТРОФАЛНЕ (5)					
	ЗНАЧАЈНЕ (4)			Х		
	УМЈЕРЕНЕ (3)					
	МАЛЕ (2)					
	ЗАНЕМАРЉИВЕ (1)					
		ВРЛО НИСКА (1)	НИСКА (2)	ПРОСЈЕЧНА (3)	ВИСОКА (4)	ВРЛО ВИСОКА (5)
ВЈЕРОВАТНОЋА/УЧЕСТАЛОСТ						

НИВО РИЗИКА	
4	ВРЛО ВИСОК
3	ВИСОК
2	НИЗАК
1	ВРЛО НИЗАК

Вјероватноћа= 3

Посљедице= 4

Ниво ризика према матрици = 4 (врло висок)

Сценариј за догађај са најтежим могућим посљедицама

Критеријуми за процјену вјероватноће/учесталости

Категорија	Вјероватноћа/учесталост			Одабрана вриједност – означити са х
	Квалитативна оцјена	Вјероватноћа	Учесталост	
1	Врло ниска	до 1%	једном у 100 година и рјеђе	х
2	Ниска	од 1% до 5%	једном у 20 до 100 година	
3	Просјечна	од 5% до 50%	једном у 2 до 20 година	
4	Висока	од 51% до 98%	једном у 1 до 2 године	
5	Врло висока	преко 98%	једном годишње и чешће	

Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на живот и здравље људи за привредно друштво и друго правно лице

Циљна/ризична група – живот и здравље људи

Категорија	Посљедице	Критеријум	Одабрана вриједност – означити са х
1	Занемарљиве	до 0,01%	
2	Мале	од 0,01% до 0,05%	
3	Умјерене	од 0,05% до 0,10%	
4	Значајне	од 0,10% до 1%	
5	Катастрофалне	више од 1%	х

Напомена: Критеријум представља укупан број запослених захваћен посљедицама опасности – смртно страдали, повријеђени, обољели у односу на укупан број запослених, изражен процентима.

Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на имовину

Циљна/ризична група – имовина

Категорија	Посљедице	Критеријум	Одабрана вриједност – означити са х
1	Занемарљиве	< 1%	
2	Мале	од 1% до 5%	
3	Умјерене	од 5% до 10%	
4	Значајне	од 10% до 20%	
5	Катастрофалне	>20%	х

Напомена: За привредна друштва и друга правна лица посљедице представљају материјалну штету процијењену у складу са важећом методологијом у односу на збир вриједности основних средстава и обртног капитала, изражену у процентима према утврђеним категоријама.

Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на критичну инфраструктуру

Циљна/ризична група – критична инфраструктура

Категорија	Посљедице	Критеријум – материјална штета изражена у процентима	Одабрана вриједност – означити са х
1	Занемарљиве	< 1%	
2	Мале	од 1% до 5%	
3	Умјерене	од 5% до 10%	
4	Значајне	од 10% до 20%	
5	Катастрофалне	> 20%	х

Напомена: За привредна друштва и друга правна лица посљедице представљају материјалну штету процијењену у складу са важећом методологијом у односу на збир вриједности основних средстава и обртног капитала, изражену у процентима према утврђеним категоријама.

Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на животну средину

Циљна/ризична група – животна средина			
Категорија	Посљедице	Критеријум – материјална штета изражена у процентима	Одабрана вриједност – означити са х
1	Занемарљиве	< 1%	
2	Мале	од 1% до 5%	
3	Умјерене	од 5% до 10%	
4	Значајне	од 10% до 20%	х
5	Катастрофалне	> 20%	

Напомена: Укупна материјална штета процијењена у складу са важећом методологијом, изражена у процентима у односу на буџет.

Матрица ризика за догађај са најтежим могућим посљедицама

ПОСЉЕДИЦЕ	КАТАСТРОФАЛНЕ (5)	X				
	ЗНАЧАЈНЕ (4)					
	УМЈЕРЕНЕ (3)					
	МАЛЕ (2)					
	ЗАНЕМАРЉИВЕ (1)					
		ВРЛО НИСКА (1)	НИСКА (2)	ПРОСЈЕЧНА (3)	ВИСОКА (4)	ВРЛО ВИСОКА (5)
ВЈЕРОВАТНОЋА/УЧЕСТАЛОСТ						

НИВО РИЗИКА	
4	ВРЛО ВИСОК
3	ВИСОК
2	НИЗАК
1	ВРЛО НИЗАК

Вјероватноћа: 1

Посљедице:

-људи 5

-имовина 5

-инфраструктура 5

-животна средина 4

$$5+5+5+4= 19:4= 4,75 \text{ заокружујемо на } 5.$$

Вјероватноћа = 1

Посљедице= 5

Ниво ризика према матрици = 3 (висок)

Матрица ризика за просјечан ниво ризика (највјероватнији и догађај са најтежим могућим посљедицама)

ПОСЉЕДИЦЕ	КАТАСТРОФАЛНЕ (5)					
	ЗНАЧАЈНЕ (4)		X			
	УМЈЕРЕНЕ (3)					
	МАЛЕ (2)					
	ЗАНЕМАРЉИВЕ (1)					
		ВРЛО НИСКА (1)	НИСКА (2)	ПРОСЈЕЧНА (3)	ВИСОКА (4)	ВРЛО ВИСОКА (5)
ВЈЕРОВАТНОЋА/УЧЕСТАЛОСТ						

НИВО РИЗИКА	
4	ВРЛО ВИСОК
3	ВИСОК
2	НИЗАК
1	ВРЛО НИЗАК

Саберемо двије вриједности за вјероватноћу (вјероватноћа за догађај са најтежим могућим посљедицама и највјероватнији догађај) и подијелимо са два, и двије вриједности за посљедице и подијелимо са два.

Просјечан ниво вјероватноће: $3+1=4 :2=2$ ниска вјероватноћа

Просјечан ниво посљедица за те двије врсте сценарија: $(4+5=9:2=4,5)$ заокружимо на 4.

Просјечан ниво ризика за ту врсту ризика(највјероватнији могући догађај + догађај са најтежим могућим посљедицама) је 3 (висок).

Вредновање прихватљивости ризика

1	2	3	4
Назив сценарија	Догађај са најтежим посљедицама (оцјена нивоа ризика од 1 до 4)	Највјероватнији нежељени догађај (оцјена нивоа ризика од 1 до 4)	Вредновање (збир колона 2 и 3)
XXX	3	4	7

Напомена: Табелу попуњавају координатори за сваки репрезентативни ризик након вредновања прихватљивости ризика.

Процјена непоузданости резултата анализе репрезентативног ризика

		Оцјена стручности	Постојање статистичких података	Методолошки приступ
		уписати x		
Врло висока непоузданост	4			
Висока непоузданост	3		X	
Ниска непоузданост	2	X		X
Врло ниска непоузданост	1			

Напомена: Табелу попуњавају координатори за сваки репрезентативни ризик

Збирни преглед процјене непоузданости резултата анализе репрезентативних ризика (уписати 1 – 4)

	Репрезентативни ризици						
	XXX	XXX	...				
Стручност	2						
Подаци	3						
Методологија	2						

Напомена: Табелу попуњава носилац планирања збирно (лице задужено за обједињавање документа).

Просјечне вриједности процјене непоузданости резултата анализе репрезентативних ризика (просјек збира 1 + 2 + 3 + 4)

	1	2	3	4	Просјек
Стручност	2
Подаци	3
Методологија	2

Напомена: Табелу попуњава носилац планирања збирно (лице задужено за обједињавање документа).

Прилог број 3: Преглед измјена докумената Плана

Р/Б	Датум ажурирања/ревизије	Кратак опис садржаја измјене уз навођење назива документа, дијела документа, поглавља, тачке и странице на који се измјена односи	Лице које је унијело измјене

Прилог број 4: Бројеви телефона хитних служби

Хитна служба	Број телефона
Оперативни центар цивилне заштите	121
Полиција	122
Ватрогасно-спасилачка јединица	123 – или други број који је у функцији
Старјешина ватрогасно-спасилачке јединице	уписати име и број мобилног телефона
Хитна медицинска помоћ	124 – или други број који је у функцији

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Министарство унутрашњих послова

ЗНАКОВИ ЗА УЗБУЊИВАЊЕ

РЕПУБЛИЧКА УПРАВА
ЦИВИЛНЕ ЗАШТИТЕ

УПОЗОРЕЊЕ НА НАДОЛАЗЕЋУ ОПАСНОСТ

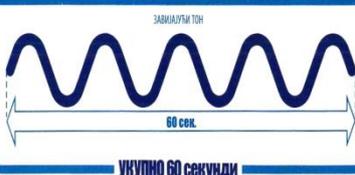

• **УПОЗОРАВА НА НАДОЛАЗЕЋЕ ПРИРОДНЕ И ДРУГЕ ОПАСНОСТИ:** надлазећи водени талас, пожар који се приближава одређеном подручју, приближавање олује, загађење животне средине и сл.

• **УКЉУЧИТЕ РАДИО ИЛИ ТВ ПРИЈЕМНИК!**

- Информшите се о догађању из поузданих извора!
- Слушајте саопштења о врсти надлазеће опасности и мјерама које је потребно предузети!
- Предузмите мјере заштите које ће вам помоћи у припреми за опасност!

НЕПОСРЕДНА ОПАСНОСТ

• **УПОЗОРАВА НА НЕПОСРЕДНУ ОПАСНОСТ ОД ПОЖАРА, ПОПЛАВА, ПУЦАЊА НАСИПА, РАДИОЛОШКИХ ИЛИ ХЕМИЈСКИХ НЕСРЕЋА, ВОЈНИХ НАПАДА И ДРУГИХ ОПАСНОСТИ**

• **УКЉУЧИТЕ РАДИО ИЛИ ТВ ПРИЈЕМНИК!**

- Информшите се о догађању из поузданих извора!
- Слушајте саопштења о врсти опасности и мјерама које је потребно предузети!
- Хитно предузмите мјере заштите из саопштења!

ПРЕСТАНАК ОПАСНОСТИ

• **УПОТРЕБЉАВА СЕ КАДА СЕ ПРОЦЕНИ ДА СУ ОПАСНОСТИ ЗА ГРАЂАНЕ ПРЕСТАЛЕ**

• **МОЖЕТЕ ПРЕСТАТИ ПРОВОДИТИ МЈЕРЕ ИЗ САОПШТЕЊА!**

- У случају потребе, помогите у акцијама спасавања које спроводе снаге заштите и спасавања.
- Овај знак се користи и за проверу исправности система за узбуњивање.

ВАТРОГАСНА УЗБУНА

• **ДОДАТНИ ЗНАК ЗА УЗБУЊИВАЊЕ ВАТРОГАСНИХ И ДРУГИХ ЈЕДИНИЦА ЗАШТИТЕ И СПАСАВАЊА**

• **ОСТАНИТЕ МИРНИ!**

- Знак за узбуњивање се односи на припаднике ватрогасних и других јединица заштите и спасавања које одмах треба да поступе према утврђеним правилима.

РЕПУБЛИКА СРПСКА
Општина _____

(назив органа који позива)

ПОЗИВ ЗА МОБИЛИЗАЦИЈУ

за _____ рођен/а _____ године, станује у _____
(презиме, очево име и име)

улица _____ број _____ спрат _____ стан _____ телефон _____

ПОЗИВАТЕ СЕ ДА СЕ ДАНА _____ године, у _____ часова јавите

(мјесто јављања)

ради _____

ПРИЛИКОМ ОДЗИВА ПОНИЈЕТИ: _____

(назив документа, опреме, материјалног средства и сл.)

Неодазивање овом позиву повлачи одговорност из члана 165. под а) Закона о заштити и спасавању у ванредним ситуацијама („Службени гласник Републике Српске“, број 121/12, 46/17 и 111/21).

(потпис овлаштеног лица)

ПОТВРДА ПРИЈЕМА

Потврђујем пријем позива _____
(презиме, очево име и име)

Позив ми је уручен дана _____ године _____ у _____ часова

ПОЗИВ УРУЧИО

ПОЗИВ ПРИМИО

Прилог број 7: Формат Плана обуке

Р/Б	Наставне теме	Број наставних часова		Извођач	Учесници обуке		Очекивани резултат	Напомена
		<i>практична обука</i>	<i>теоријска обука</i>		<i>запослено особље</i>	<i>ученици/дјеца</i>		

Прилог број 8: Формат Плана позивања – варијанта 1 (мобилна/фиксна мрежа у функцији)

Директор или секретар школе одмах по доношењу одлуке о мобилизацији позива телефоном:

Р/Б	Име, очево име и презиме	Назив радног мјеста	Адреса становања	Број телефона		Службена забиљешка
				кућни	мобилни	
1.						
2.						
3.						
4.						

Напомена: Мрежа позивања се даље развија табеларно по принципу да свако лице из табеле позива четири до пет сљедећих лица, и тако даље, док мрежом позивања не буду обухваћени сви запослени. Спискови за позивање морају бити ажурни и унапријед припремљени, а сви запослени упознати са својим обавезама.

Прилог број 9: Формат Плана позивања – варијанта 2 (мобилна/фиксна мрежа нису у функцији)

Списак курира и замјенских курира

Р/Б	Име, очево име и презиме	Организација у којој је запослен	Адреса становања	Број телефона			Дужност у мобилизацији (курир и замјенски курир)
				<i>кућни</i>	<i>на послу</i>	<i>мобилни</i>	
1.							
2.							
3.							
4.							

Напомена: Обавезно се одређују курир и замјенски курир за одређени курирски правац. Замјенски курир се ангажује у случају да курира није могуће ангажовати. Управа васпитно-образовне установе користи курире службе цивилне заштите јединице локалне самоуправе или организује властиту курирску службу. Начин мобилизације курира и уручивања спискова за позивање утврђује управа васпитно-образовне установе. Курири морају унапријед бити упознати са својим дужностима и списковима лица која позивају. Списак лица која се позивају сачињава се идентично као у прилогу број 5, за варијанту 1. Куриру или замјенском куриру уручују се табеларни спискови за позивање и позиви који морају бити ажурни и унапријед припремљени, потписани и овјерени од стране директора.